

A photograph of two people in business attire sitting at a wooden table outdoors. A laptop is open on the table, displaying a data dashboard with a pie chart and a bar chart. The person on the left is pointing at the laptop screen. The person on the right has their hands clasped on the table. The background shows a blurred outdoor setting with a body of water and greenery.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Analyse volume jeugdhulp

Eindrapportage

Maarten Batterink, Bart Geurts, Jan Reitsma, Patrick Tazelaar
19 april 2019

significant.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	9
2. Beleidsinformatie jeugd	12
3. Analyse volume-ontwikkelingen jeugdhulp	16
4. Factoren die samenhangen met de volume-ontwikkelingen jeugdhulp	31
5. Overige resultaten	40
Bijlagen	50

Samenvatting (1/6)

Het doel van dit onderzoek is om een analyse uit te voeren op de ontwikkelingen van het jeugdhulpgebruik. Het gaat hierbij om het geven van inzicht in de bewegingen die onder de landelijke ontwikkeling van jeugdhulpgebruik liggen en of er bepaalde patronen zichtbaar zijn. De basis voor het onderzoek is de beleidsinformatie jeugdhulp. In deze samenvatting gaan we in op de belangrijkste bevindingen.

Dit onderzoek maakt deel uit van drie deelonderzoeken met als overkoepelende doel om oorzaken en verklaringen te vinden voor tekorten en overschotten bij gemeenten ten aanzien van jeugdhulp (TK2018-2019, 34477, nr. 45). De andere twee deelonderzoeken zijn:

- Een analyse van de aanvragen in het Fonds Tekortgemeenten;
- Een benchmarkanalyse van de uitvoering van de Jeugdwet, in de context van het sociaal domein.

In de rapportage van de benchmarkanalyse worden de belangrijkste resultaten van de andere deelonderzoeken waaronder dit deelonderzoek geïntegreerd en wordt waar mogelijk meer duiding gegeven aan resultaten van onder andere dit deelonderzoek.

Ontwikkeling volume jeugdhulp

Uit de beleidsinformatie jeugd blijkt dat het volume jeugdhulp, uitgedrukt in het aantal unieke cliënten, sinds 2015 is toegenomen. Op basis van onderzoek van het CBS stellen we daarnaast vast dat het volume jeugdhulp in 2016 en 2017 hoger ligt dan in de jaren 2011-2014.

De mate van toename verschilt per type jeugdhulp en is afhankelijk van de periode waarover de ontwikkeling wordt bekeken. Op p16 en p17 van deze rapportage geven wij een overzicht met de procentuele ontwikkeling van het volume per type jeugdhulp.

Samenvatting (2/6)

Voor het totale volume jeugdhulp was de stijging in de periode 2015-2017 ongeveer 12%, in de periode 2016-2017 was deze stijging 4,4%. Doordat er enkele beperkingen zijn van de cijfers over 2015 (zoals beschreven in hoofdstuk 2) is het onmogelijk om exact vast te stellen met welk percentage het volume vanaf 2015 is gestegen. Het genoemde percentage van 12% moet dus met de nodige voorzichtigheid worden geduid. Wel wijzen de cijfers van de beleidsinformatie jeugd en het onderzoek van het CBS samen erop dat het volume jeugdhulp in 2016 en 2017 hoger ligt dan in de periode 2011-2015.

Een groot deel van de volumetoename is toe te schrijven aan de toename van de cliënten die door (lokale) wijkteams worden geholpen. Hoewel deze toename evident is, is hier ook sprake van een registratie-effect. Dit registratie-effect is het gevolg van het feit dat in de loop van de tijd meer

wijkteams gegevens zijn gaan vastleggen en leveren aan het CBS, en versterkt de trend van een toename.

Er is verder sprake van een toename van het volume binnen alle andere typen jeugdhulp in de vorm van zorg in natura. Zo stijgt het volume van zowel jeugdhulp zonder verblijf (niet uitgevoerd door het wijkteam) als jeugdhulp met verblijf. Bij jeugdhulp met verblijf stijgt het volume binnen alle sub-vormen van verblijfszorg, waarbij de toename voor “ander verblijf op locatie van de aanbieder” relatief en absoluut gezien het sterkst is. Bij jeugdhulp met verblijf tellen ook cliënten mee die in een betreffend jaar slecht één of enkele dagen bij een aanbieder hebben verbleven.

Het aantal pgb's is in de periode 2015-2017 sterk afgenomen. Daarmee is deze ontwikkeling tegengesteld aan de trend bij zorg in natura.

Samenvatting (3/6)

Bij 72% van de gemeenten is het totale volume jeugdhulp, uitgedrukt in het aantal unieke cliënten, in de periode 2015-2017 toegenomen. Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van 2016 naar 2017 is er ook sprake van een toename van het volume. Cijfers over geheel 2018 ontbreken vooralsnog.

Binnen de jeugdbescherming neemt het aantal OTS'en af en is er sprake van een lichte stijging van het aantal voogdijmaatregelen. Vanaf 2016 is het aantal OTS'en en voogdijmaatregelen redelijk stabiel.

De stijging van het volume jeugdhulp zien we terug binnen alle leeftijdscategorieën.

Verwijspatronen

De huisarts is de grootste verwijzer naar jeugdhulp, maar het aandeel en het totaal aantal verwijzingen van huisartsen neemt af sinds 2015. In 2017 was bij 38% van alle begonnen trajecten de huisarts de verwijzer. De gemeentelijke toegang heeft over dezelfde periode juist meer aandeel gekregen als verwijzer (29% van alle begonnen trajecten in 2017). Er zijn grote gemeentelijke verschillen in het aandeel verwijzingen van de huisarts (in 2017 variërend van zo'n 12% tot ongeveer 70%) en de gemeentelijke toegang (variërend van zo'n 10% tot ongeveer 65%). Bij jeugdhulp met verblijf is de gemeentelijke toegang de belangrijkste verwijzer (41% van alle begonnen trajecten in 2017), gevolgd door de gecertificeerde instelling. Vanaf 2016 is het aandeel verwijzingen vanuit de gemeentelijke toegang bij jeugdhulp met verblijf ongeveer gelijk gebleven.

Samenvatting (4/6)

Factoren die samenhangen met de ontwikkeling van het volume jeugdhulp

Gemeenten verschillen in de mate waarin het volume jeugdhulp zich heeft ontwikkeld sinds 2015. Het grootste deel van deze verschillen tussen gemeenten kunnen we niet verklaren op basis van sociaal / economische factoren. Voor een groot deel moeten we verklaringen voor verschillen tussen gemeenten in volumeontwikkeling dus zoeken in andere factoren.

Op basis van regressieanalyses met verschillende maten voor de ontwikkeling van het volume jeugdhulp kunnen we tot maximaal 42% van de verschillen tussen gemeenten verklaren, waarbij de volgende verbanden naar voren komen:

- Gemeenten met een relatief sterke toename (afname) van het aantal jongeren tot 18 jaar hebben gemiddeld genomen te maken met

een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.

- Gemeenten met een relatief sterke toename (afname) van het aantal jongeren met een niet westerse migratie-achtergrond hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.
- Gemeenten met een relatief hoog (laag) aandeel jongeren met een niet westerse migratie-achtergrond in een gemeente hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere afname (toename) van het volume jeugdhulp.
- Gemeenten met een relatief hoog (laag) aandeel jongeren in bijstandsgezinnen hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.

Samenvatting (5/6)

- Gemeenten met een relatief sterke toename (afname) van het aantal jongeren in eenoudergezinnen hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.
- Gemeenten met een relatief sterke stijging (daling) van het mediane inkomen van gezinnen (paren) met kinderen in een gemeente hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.

Daarnaast hebben we onderzocht of de ontwikkeling van het volume jeugdhulp samenhangt met gemeentegrootte. Grotere gemeenten hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename van het volume jeugdhulp dan kleinere gemeenten. Er is echter alleen sprake van dit (significante) verband

wanneer de cliënten die zijn geholpen door wijkteams worden meegeteld. Wanneer deze cliënten die zijn geholpen door de wijkteams niet worden meegeteld, zien we juist dat de ontwikkeling van het volume jeugdhulp gemiddeld genomen sterker toeneemt bij kleinere gemeenten dan bij grotere gemeenten.

Een aanzienlijk deel van de verschillen tussen gemeenten blijkt bovendien samen te hangen met de jeugdhulpregio: de ontwikkeling van het volume jeugdhulp van gemeenten binnen een jeugdhulpregio verschilt daarmee minder dan de ontwikkeling van het volume jeugdhulp van gemeenten uit verschillende jeugdhulpregio's.

Dit onderzoek geeft geen achterliggende oorzaken en/of verklaringen voor bovenstaande verbanden.

Samenvatting (6/6)

Ontwikkeling kwaliteitsindicatoren

In dit onderzoek hebben we ook gekeken naar ontwikkelingen met betrekking tot enkele kwaliteitsindicatoren. Uit de beleidsinformatie jeugd blijkt dat bij begonnen trajecten in 2017 er in verhouding minder sprake was van herhaald beroep (een traject begonnen bij een cliënt die in de afgelopen 5 jaar ook al een vorm van jeugdhulp heeft gehad) dan in 2016.

Bij afgeronde trajecten zien we dat het percentage trajecten dat beëindigd is volgens plan ongeveer gelijk is gebleven. Het aandeel trajecten dat is beëindigd wegens externe omstandigheden is in de periode 2015-2017 gestegen.

De verdeling van de duur van afgesloten trajecten

is in deze periode niet sterk veranderd. 75% van de in 2017 afgesloten trajecten duurt minder dan 1 jaar.

Al met al suggereert de ontwikkeling van deze kwaliteitsindicatoren dat er geen sterk verband is met de ontwikkelingen van het volume jeugdhulp.

Ontwikkeling intensiteit

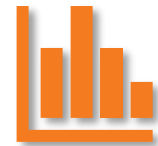
Tot slot hebben we bij 23 gemeenten gekeken naar de ontwikkeling van de gemiddelde uitgaven per unieke cliënt per jaar. Uit deze analyse blijkt dat gemiddeld genomen voor deze gemeenten de gemiddelde uitgaven per cliënt zijn toegenomen in de periode 2015-2017. Ook zijn de verschillen tussen deze gemeenten relatief groot.

1. Inleiding

Doel

Het doel van dit onderzoek is om een analyse uit te voeren op de ontwikkelingen van het jeugdhulpgebruik. Het gaat hierbij om het geven van inzicht in de bewegingen die onder de landelijke ontwikkeling van jeugdhulpgebruik liggen en of er bepaalde patronen zichtbaar zijn. De basis voor het onderzoek is de beleidsinformatie jeugdhulp.

Onderzoeksvragen

1. Wat zijn de volumeontwikkelingen met betrekking tot jeugdhulp?
  - a. Welk groeitempo laten verschillende (clusters van) gemeenten zien?
  - b. Wat zijn de volumeontwikkelingen per jeugdhulpvorm?
  - c. Zijn er patronen waarneembaar in de verwijzingen?
2. Waar hangen de volumeontwikkelingen mee samen?
  - a. Welk deel van de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik wordt verklaard door regionale verschillen?
  - b. Welk deel van de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik wordt verklaard door gemeentegrootte?
  - c. Welke andere factoren hangen samen met de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik?
3. Welke overige ontwikkelingen zijn van invloed

- op de duiding van de volumeontwikkelingen?
- a. Wat is de ontwikkeling in de diverse kwaliteits- c.q. outcome-indicatoren, zoals de beëindigingsredenen van jeugdhulp? En in hoeverre hangt dit samen met volumeontwikkelingen?
  - b. In hoeverre is een toename in de intensiteit een factor in de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik?
  - c. Welk deel betreft daadwerkelijke groei en welk deel betreft registratie-effecten?

Onderzoeksvraag 1 beantwoorden we in hoofdstuk 3, onderzoeksvraag 2 in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 beantwoorden we onderzoeksdeelvragen 3a en 3b. We beginnen eerst in hoofdstuk 2 met een analyse van de beleidsinformatie jeugd en mogelijke registratie-effecten (onderzoeksvraag 3c).

Focus van het onderzoek

Het onderzoek richt zich primair op een analyse van het volume jeugdhulp op basis van de beleidsinformatie jeugd. Deze beleidsinformatie bestaat sinds 2015, het moment dat de gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor de jeugdzorg. De ontwikkeling van het volume jeugdhulp voor 2015 laten we in dit onderzoek grotendeels buiten beschouwing.

Aangezien de nadruk in dit onderzoek op de gegevens van de beleidsinformatie jeugd ligt, hebben we ook een documentenstudie naar de betrouwbaarheid van deze beleidsinformatie jeugd uitgevoerd. De conclusies uit deze documentstudie hebben we mee laten wegen in de verdere keuzes die we in dit onderzoek hebben gemaakt en in de duiding van de resultaten.

In deze rapportage focussen we op de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek. We

hebben echter meer analyses uitgevoerd dan we hier presenteren. Lezers kunnen zelf gebruik maken van het [online dashboard](#) waarin volumeontwikkelingen worden getoond en waarin zij zelf selecties kunnen maken en dwarsdoorsneden kunnen kiezen.

Met de keuze voor de beleidsinformatie jeugd is de focus als het gaat om het volume jeugdhulp komen te liggen op de ontwikkeling van het aantal unieke cliënten jeugdhulp. Met een verdieping op basis van cijfers van 10 gemeenten (die onderdeel zijn van de benchmarkanalyse) hebben we ook gekeken naar het element 'intensiteit' als een van de aspecten van het volume. De uitkomsten hiervan zijn niet representatief voor heel Nederland, maar geven wel aanknopingspunten in de duiding van de ontwikkeling van het volume jeugdhulp bij gemeenten.

2. Beleidsinformatie jeugd

- Wat heeft de beleidsinformatie jeugd te bieden?** verschillende registratie-issues aan het licht zijn gekomen. In dit onderzoek hebben wij deze onderzoeken geanalyseerd en hebben we de belangrijkste bevindingen samengevat. Daarnaast hebben we een gesprek gehouden met het CBS waarin we dergelijke issues hebben besproken. In de volgende sheets gaan we hier op in, waarbij we ingaan op de consequenties voor dit onderzoek en de maatregelen die we hiertoe hebben genomen. In de bijlage hebben wij de bevindingen in meer detail beschreven en hebben wij een een lijst opgenomen met onderzoeksrapportages die we hebben geraadpleegd.
- Gestructureerde dataverzameling bij de bron (aanbieders, gemeenten), vanaf 2015.
  - Informatie op niveau van cliënt en trajecten.
  - Informatie per halfjaar, per jaar, op verschillende peildata (eens per halfjaar).
  - Voor heel Nederland, per jeugdhulpregio, per gemeente (per wijk).
  - Inzicht in typen jeugdhulp, verwijzingen, kenmerken jeugdige, begonnen en afgeronde trajecten, et cetera.
  - Jeugdbescherming en jeugdbescherming (bron: gecertificeerde instellingen).

De beleidsinformatie jeugd is te raadplegen via [CBS Statline](#).

Betrouwbaarheid van de beleidsinformatie jeugd

Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd op basis van de beleidsinformatie jeugd, waarbij

Op de volgende sheet presenteren wij een *Visual* met belangrijke kenmerken van de beleidsinformatie jeugd en een aantal issues met betrekking tot de kwaliteit van de gegevens, over de tijd.

Openbare data:
<https://opendata.cbs.nl>

Beleidsinformatie Jeugd

Cliëntniveau
 Vormen van jeugdhulp
 Kenmerken cliënt
 ...

Trajectniveau
 Verwijzingen
 Perspectief (stopt)
 Herhaald beroep
 Reden van beëindiging
 ...

Inzicht in cijfers per
Nederland (totaal)
 Provincie
Jeugdhulpregio
Gemeente
 Wijk (beperkt deel)

Aantal unieke cliënten met jeugdhulp

! Gegevens over jeugdhulp uitgevoerd door wijkteams versterken de trend van een toename

2015 HJ1   2015 HJ2   2016 HJ1   2016 HJ2   2017 HJ1   2017 HJ2   2018 HJ1*   2018 HJ2 **

- Eerste jaar na decentralisatie: opstartproblemen.
- Weinig wijkteams leveren aan.
- Niet alle aanbieders leveren aan en niet alle aanbieders leveren correct aan.
- Alle grote aanbieders leveren aan.
- Steeds meer wijkteams leveren (voor het eerst) aan
- Definitie-issue bij hulp door wijkteams, verschil in interpretatie.
- Verschillende (nadere) onderzoeken melden dat er registratie-issues zijn bij de informatie over trajecten, zoals bij hoofd- en onderaannemerschap en bij 'arrangementen'.
- Afschaffing DBC-structuur zorgt voor problemen bij ggz-aanbieders in de aanlevering (waarschijnlijk onderschatting).

* 2018 HJ1 voorlopige cijfers.
 ** 2018 HJ2 beschikbaar per april 2019.

Vraagtekens bij validiteit van de cijfers
 Meer zekerheid over validiteit van de cijfers

Bevindingen betrouwbaarheid beleidsinformatie jeugd (1/2)

Conclusies

De uitvraag in het kader van de beleidsinformatie jeugd sluit redelijk goed aan bij de eigen administratie van zorgaanbieders. Daardoor is de aangeleverde informatie per zorgaanbieder door de tijd heen redelijk consistent. Dit maakt dat er door de jaren heen wel trends af te leiden zijn, ondanks dat er tussen zorgaanbieders ook verschillende interpretaties bestaan. Voor het doel van dit onderzoek om inzicht te geven in de bewegingen die onder de landelijke ontwikkeling van jeugdhulpgebruik liggen en of er bepaalde patronen zichtbaar zijn, is de beleidsinformatie wel geschikt. Er moet wel rekening worden gehouden met de volgende punten:

- Gegevens over 2015 lijken minder betrouwbaar vanwege opstartproblemen aanbieders en gemeenten;
- Informatie over aantallen cliënten is betrouwbaarder dan informatie over aantallen

trajecten;

- Er zijn verschillen in registratie en interpretatie van gegevens over jeugdhulp door wijkteams. Daardoor geven deze cijfers (ook in de tijd) een vertekend beeld;
- Bij de gegevens over de eerste helft van 2018 is mogelijk sprake van onderschatting. Cijfers over de tweede helft van 2018 zijn nog niet beschikbaar.

Op de volgende pagina geven we aan hoe we met deze belangrijkste punten omgaan binnen dit onderzoek.

Doordat er verschillende definities en registraties worden gebruikt door gemeenten bij hun eigen administratie enerzijds en CBS voor de beleidsinformatie jeugd anderzijds, sluiten de cijfers over jeugdhulpgebruik van beide bronnen niet altijd goed op elkaar aan. Het feit dat dit zo is, is geen diskwalificatie van een van beide bronnen.

Bevindingen betrouwbaarheid beleidsinformatie jeugd (2/2)

Belangrijkste issues	Maatregel voor onderzoek	Gevolg voor resultaten
Cijfers 2015 zijn minder betrouwbaar, vooral vanwege opstartproblemen.	Voor de analyse van trends zowel 2015 als 2016 als 'startperiode' kiezen.	Kortere periode om de ontwikkeling inzichtelijk te maken en voorzichtigheid bij de interpretatie van de cijfers uit 2015.
Cijfers over (unieke) cliëntenaantallen zijn betrouwbaarder dan cijfers over trajecten.	De nadruk in de analyses ligt op de cliëntaantallen.	Minder gedetailleerde inzichten mogelijk. Volumeanalyse vooral op cliëntaantallen.
Jeugdhulpgebruik bij 'wijkteams' wordt (over de tijd) verschillend geregistreerd en er bestaat onduidelijkheid of deze teams daadwerkelijk (moeten) aanleveren.	Ook analyse op het aantal cliënten waarbij 'cliënten' die zijn geholpen door de wijkteams buiten beschouwing zijn gelaten.	Op totaalniveau wordt de trend van de ontwikkeling van het volume versterkt door het feit dat over de jaren meer gemeenten gegevens van lokale (wijk)teams zijn gaan aanleveren en doordat de wijkteams beter (en meer) zijn gaan registreren doordat zij naar verloop van tijd de registratie op orde hebben gekregen. Wanneer we het deel van de cliënten die worden geholpen door de lokale (wijk)teams buiten beschouwing laten, missen we een belangrijk deel van de geleverde jeugdhulp.
Voorlopige cijfers 2018 zijn minder betrouwbaar, doordat een aantal aanbieders niet alle benodigde info van hun cliënten uit hun systemen hebben kunnen halen.	Voor de analyse van trends zowel 2017 als 2018 HJ1 als 'eindperiode' kiezen.	Kortere periode om de ontwikkeling inzichtelijk te maken en voorzichtigheid bij de interpretatie van de cijfers uit 2018.

3. Volume-ontwikkelingen jeugdhulp

Inleiding

De focus ligt in dit hoofdstuk op de beantwoording van onderzoeksvraag 1: *Wat zijn de volumeontwikkelingen met betrekking tot jeugdhulp?* We kijken voor de beantwoording van deze vraag naar de beleidsinformatie Jeugd en beginnen daarbij in eerste instantie met de ontwikkeling van het totale aantal cliënten jeugdhulp. Vervolgens gaan we verder in op verschillende vormen van jeugdhulp, zoals jeugdhulp zonder verblijf en jeugdhulp met verblijf. Daarbij maken we onder andere ook onderscheid tussen jeugdhulp zonder verblijf uitgevoerd door het wijkteam en jeugdhulp zonder verblijf niet uitgevoerd door het wijkteam. Daarnaast gaan we in op verschillende sub-vormen van jeugdhulp, zoals pleegzorg, gesloten plaatsing en jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige.

We maken tevens onderscheid tussen pgb en zorg in natura. Tevens gaan we in op de ontwikkelingen met betrekking tot jeugdbescherming.

Tot slot gaan we in op patronen met betrekking tot verwijzingen bij begonnen trajecten. Deze verwijzingspatronen zijn gebaseerd op het deel van de beleidsinformatie dat betrekking heeft op trajecten. Deze informatie lijkt minder betrouwbaar dan de informatie over (unieke) cliëntenaantallen, waardoor we voorzichtig moeten zijn in de interpretatie. Als het gaat om verwijzingen zoomen we daarom ook niet te ver in op sub-vormen van jeugdhulp. Op de volgende pagina geven we een overzicht van de niveaus waarop wij uitkomsten presenteren.

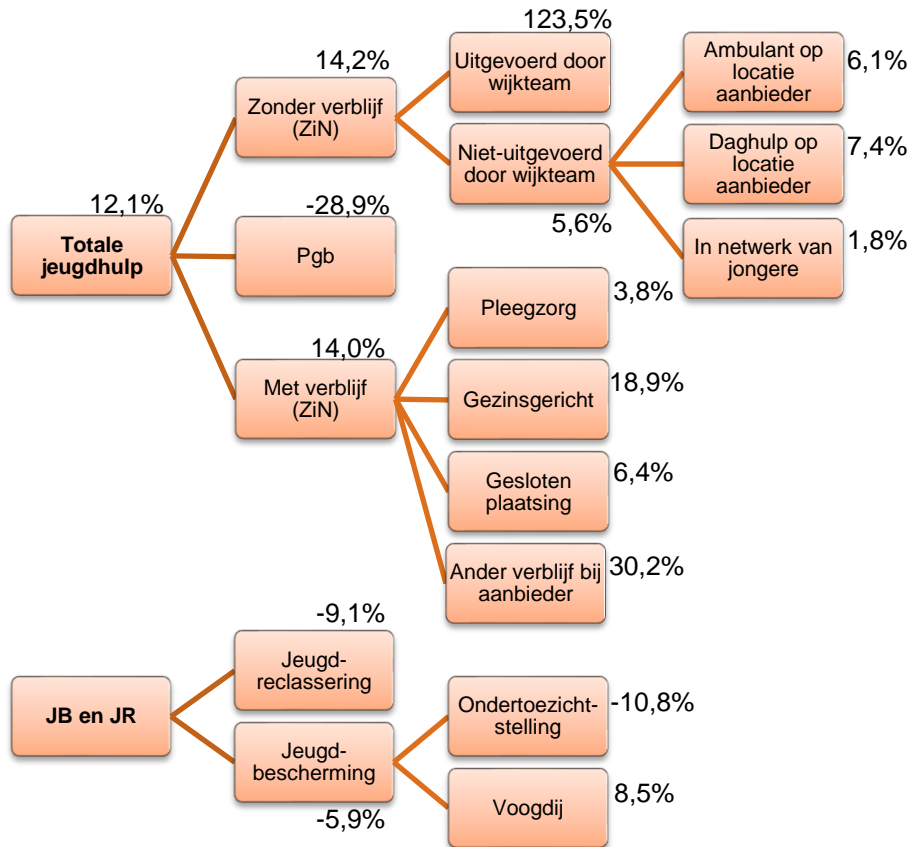
Bij dit hoofdstuk hoort een bijlage in de vorm van een online dashboard waarin in meer detail naar de hier gepresenteerde resultaten kan worden gekeken. [Klik hier voor dit dashboard.](#)

Voor de ontwikkelingscijfers is de gemeentelijke indeling per 2018 gebruikt. Van samengevoegde gemeenten tussen 2015 en 2017 zijn de aantallen bij elkaar opgeteld.

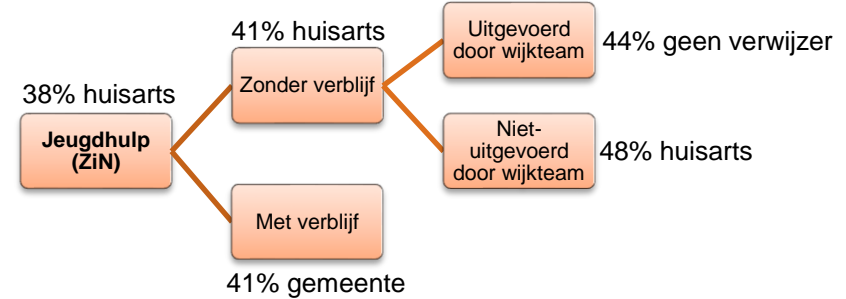
Volume-ontwikkelingen jeugdhulp

Niveaus van weergaven cijfers in dit hoofdstuk, inclusief procentuele ontwikkeling aantal jongeren met jeugdhulp (periode 2015-2017*) of grootste verwijzer bij begonnen trajecten 2017

Aantallen unieke jongeren (2015-2017)

Verwijzers begonnen trajecten (2017)

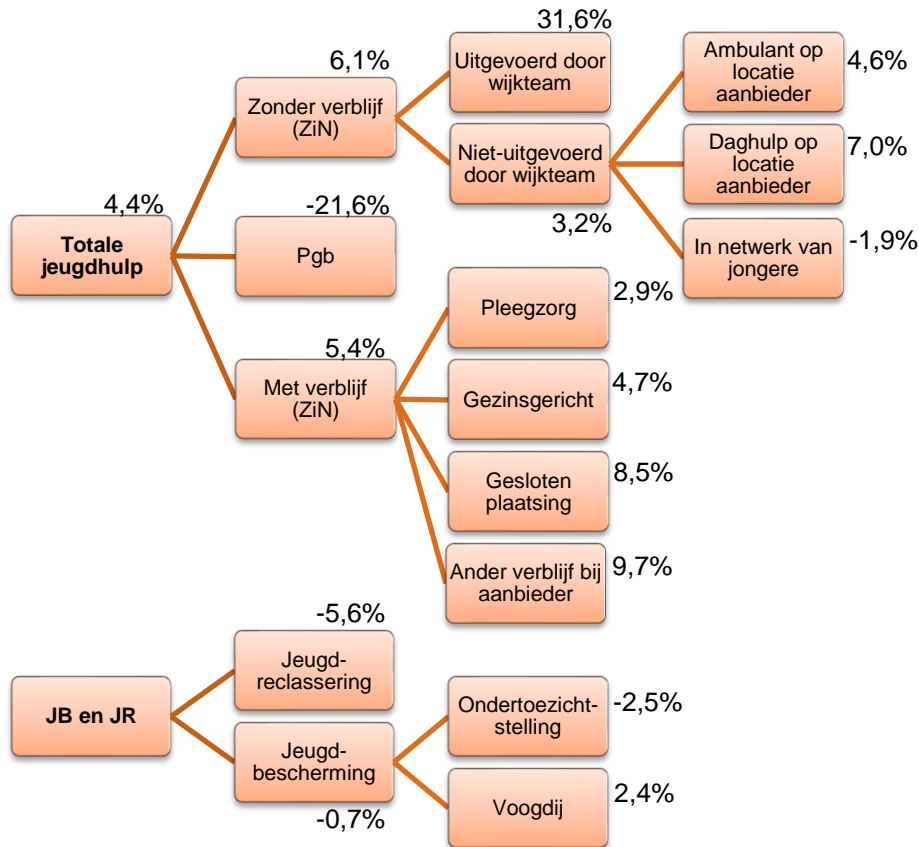

*De percentages weergeven de procentuele toename in aantal jeugdigen over de periode van 2017-2015. Hierbij is de selectie gemaakt op de betreffende categorie uit CBS voor Nederland. Twee subcategorieën opgeteld van alle gemeenten leidt mogelijk tot afwijkende groeipercentsages vanwege per categorie ontdebeldde cliënten.

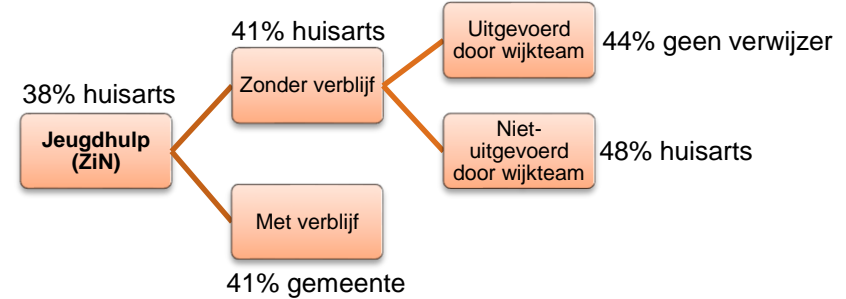
Volume-ontwikkelingen jeugdhulp

Niveaus van weergaven cijfers in dit hoofdstuk, inclusief procentuele ontwikkeling aantal jongeren met jeugdhulp (periode 2016-2017*) of grootste verwijzer bij begonnen trajecten 2017

Aantallen unieke jongeren (2016-2017)

Verwijzers begonnen trajecten (2017)

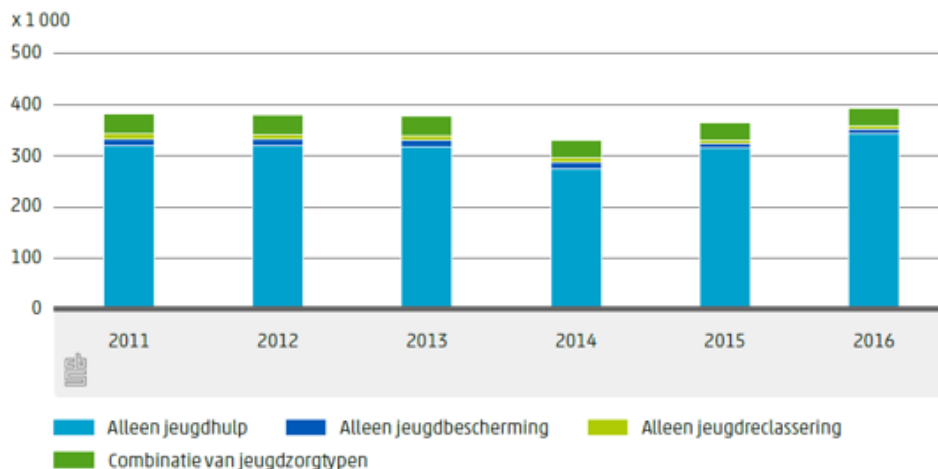
*De percentages weergeven de procentuele toename in aantal jeugdigen over de periode van 2017-2015. Hierbij is de selectie gemaakt op de betreffende categorie uit CBS voor Nederland. Twee subvormen opgeteld van alle gemeenten leidt mogelijk tot afwijkende groeipercentages vanwege ontdebeldde cliënten in de hoofdvorm.

Periode vóór 2015 (onderzoek CBS – 2018)

De beleidsinformatie jeugd bevat gegevens over jeugdhulpgebruik vanaf 2015. Vóór 2015 werden gegevens over jeugdhulpgebruik op een andere manier geregistreerd en gepresenteerd. In 2018 heeft het CBS op basis van de beschikbare gegevens een analyse uitgevoerd van het gebruik van jeugdzorg voor en na de invoering van de Jeugdwet. Hieruit blijkt onder andere dat de ontwikkeling in het aantal jongeren met jeugdzorg geen grote schommelingen vertoont in 2011-2016. Wel is in 2014 sprake van een dip, het CBS gaat

hier in hun onderzoek dieper op in.

Wij beperken ons binnen dit onderzoek tot de gegevens over 2015 en later. We kunnen de cijfers van ons onderzoek niet exact naast deze cijfers over de periode 2011-2016 leggen, omdat het voor een deel verschillende selecties zijn. Wel geeft dit een goed beeld van de ontwikkeling (de trends) van het volume vóór en na 2015. De ontwikkeling van het volume jeugdhulp van 2015 naar 2016 is in de tabel op deze pagina is namelijk vergelijkbaar met de trends die wij presenteren op de volgende pagina's

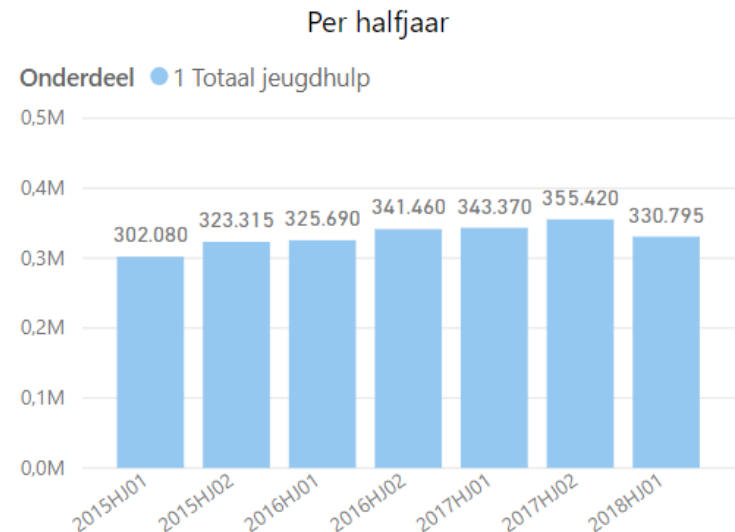
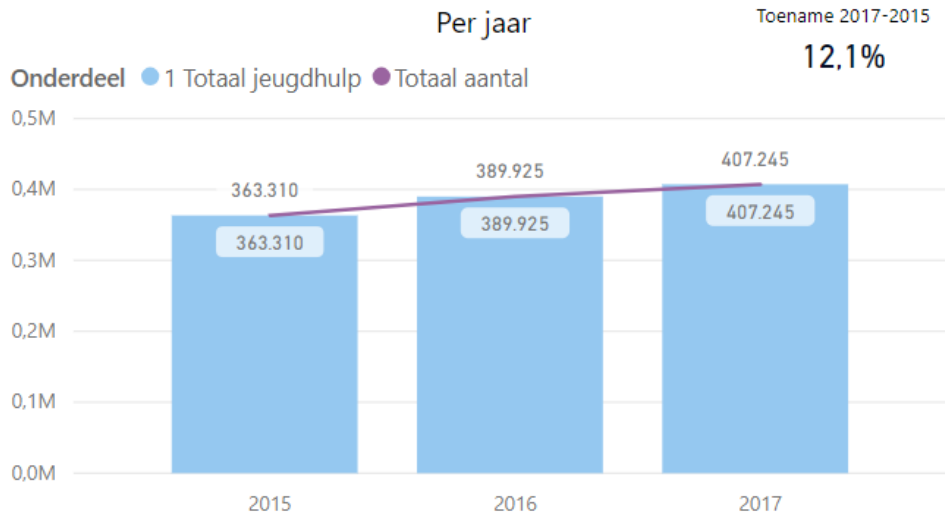

Bron: Jeugdzorg voor en na de Jeugdwet - Overzicht van het gebruik van jeugdzorg 2011-2016 (CBS, 2018).

Ontwikkeling volume jeugdhulp totaal (1/3)

Op totaalniveau jeugdhulp laat de periode 2015 tot en met 2017 een stijgende lijn zien. De procentuele toename van het aantal unieke cliënten met jeugdhulp voor de gehele periode is 12,1%, waarbij de stijging in 2017 ten opzichte van 2016 minder sterk is.

Per halfjaar zien we dezelfde trend als per jaar, met lichte seizoenseffecten. Het eerste halfjaar van 2018 betreft voorlopige cijfers en deze periode is minder betrouwbaar (zie pagina 9). Hierna analyseren we de gegevens enkel nog per jaar.

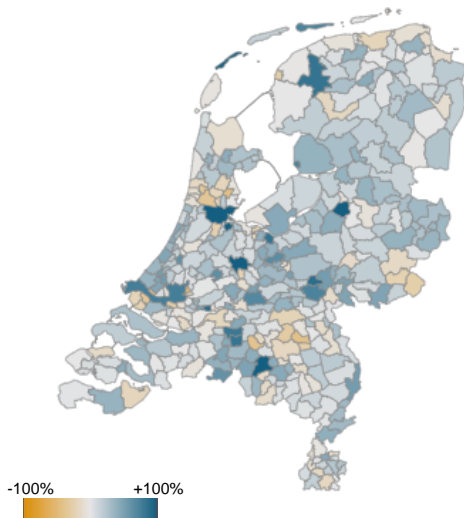

Ontwikkeling volume jeugdhulp totaal (2/3)

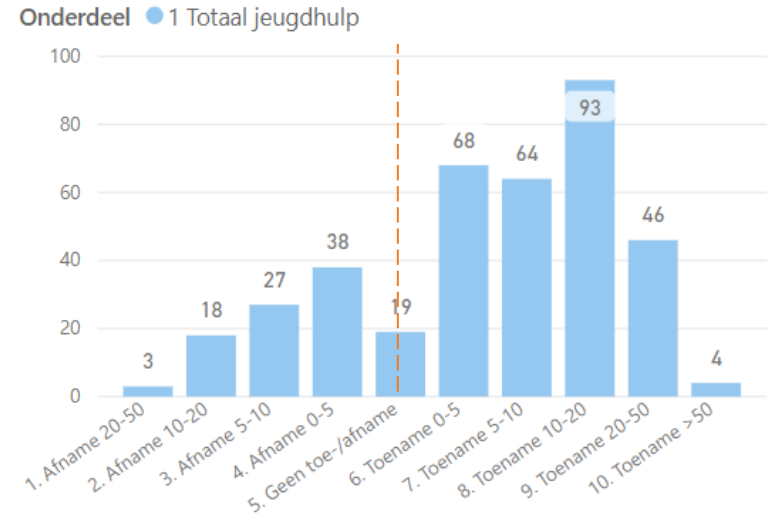
De procentuele toename op totaal jeugdhulpniveau verschilt sterk per gemeente. 275 gemeenten (indeling per 2018) hebben te maken met een toename, 86 gemeenten met een afname van het volume. 93 gemeenten hebben te maken met een toename tussen de 10% en 20%, 132 gemeenten hebben een toename tussen de 0% en 10%.

Meerdere gemeenten laten dus een afname in jeugdhulp zien. 38 gemeenten hebben over de periode van 2015 - 2017 een (kleine) afname tussen de 0% en 5%. Voor 19 gemeenten laat het aantal unieke jongeren over de totale periode geen toe- of afname zien.

Procentuele toename 2017-2015

Aantal gemeenten per procentuele toename 2017 - 2015

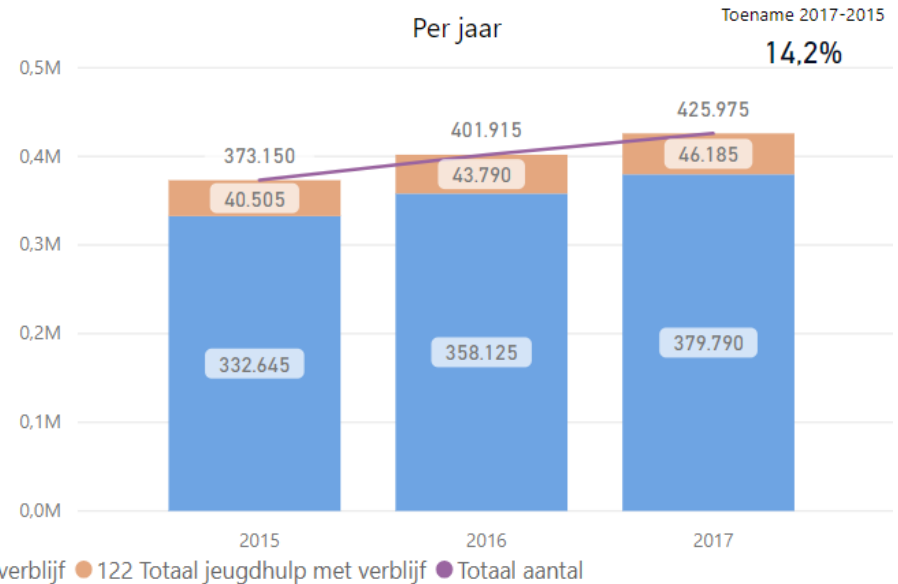
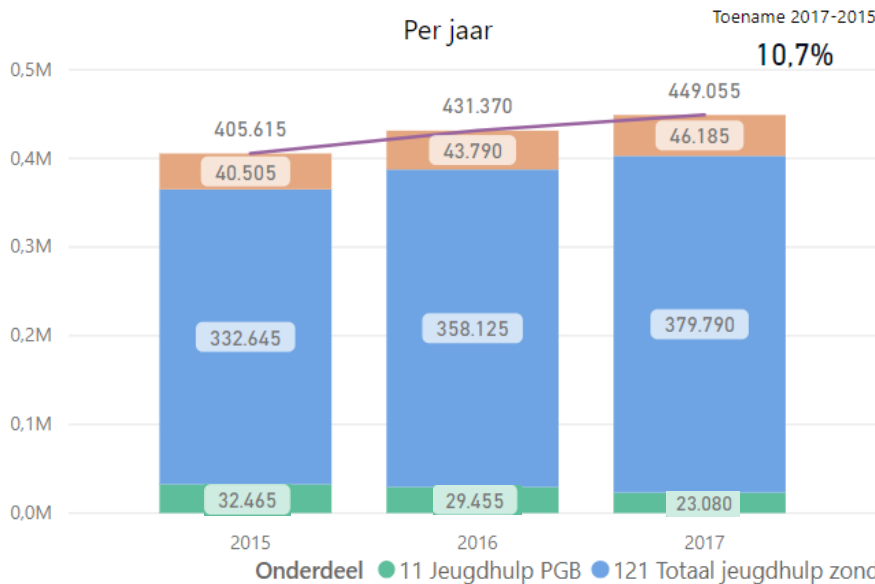

Ontwikkeling volume jeugdhulp totaal (3/3)

Jeugdhulp verdelen wij hierna onder in pgb, jeugdhulp zonder verblijf en jeugdhulp met verblijf (beide ZiN). Pgb laat een dalende trend zien, waarschijnlijk zijn deze voor een groot deel omgezet naar zorg in natura. Jeugdhulp zonder verblijf en met verblijf stijgen beide. Gezamenlijk leiden zij tot een toename van ruim 14%. Hierbij

stijgt zonder verblijf iets harder dan met verblijf.

De totalen van Pgb, jeugdhulp met verblijf en zonder verblijf tellen gezamenlijk op tot een hoger aantal cliënten dan pagina 13. CBS telt namelijk unieke cliënten en er zijn dus cliënten met een combinatie van deze drie vormen binnen een jaar.

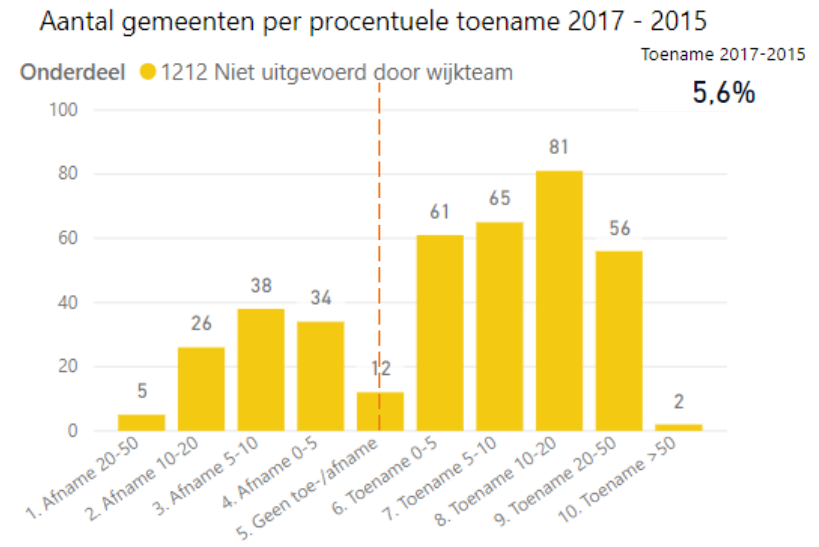
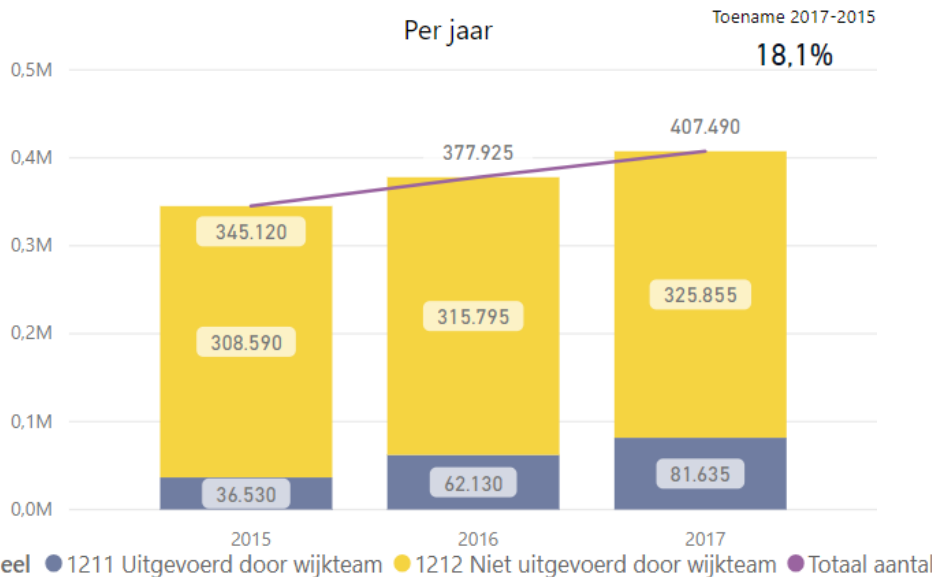

Ontwikkeling volume jeugdhulp zonder verblijf (1/2)

De eerste uitsplitsing voor jeugdhulp zonder verblijf is naar wel en niet uitgevoerd door het wijkteam. Opvallend is de sterke stijging over de periode 2015-2017 voor uitgevoerd door het wijkteam (toename van 123%). Zoals gebleken uit de documentstudie is er onduidelijkheid rondom deze cijfers en het is aannemelijk dat het voor een deel een registratie effect betreft (grotendeels in 2016).

Het aantal gemeenten met een toename of afname voor niet uitgevoerd door wijkteam laat een soortgelijk beeld zien als op totaalniveau jeugdhulp, al zijn hier iets meer gemeenten met een afname. De totale toename betreft 5,6%.

De toename voor totaal zonder verblijf is 14,2% (pagina 16). Dit wijkt af van de 18,1% hieronder gepresenteerd vanwege cliënten die beide vormen ontvingen.

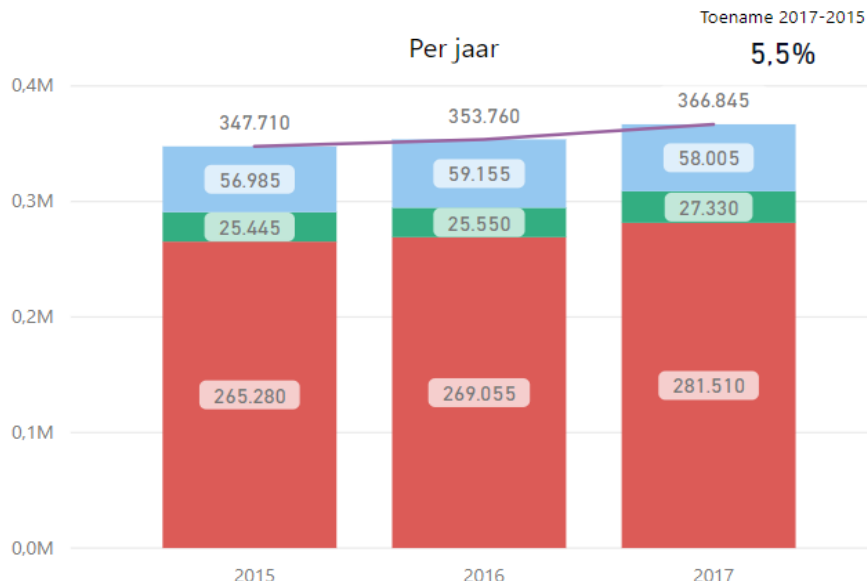
Ontwikkeling volume jeugdhulp zonder verblijf (2/2)

Niet uitgevoerd door wijkteam

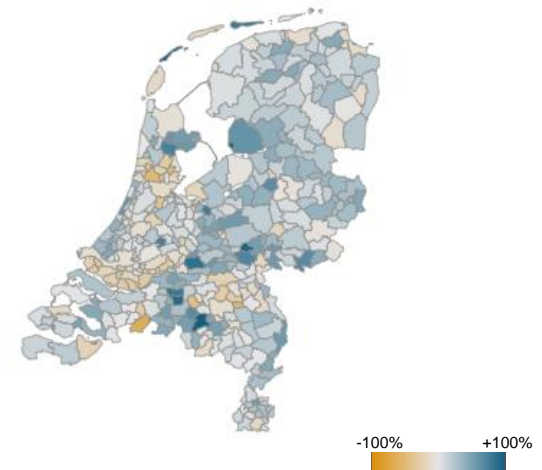
Zonder verblijf, niet uitgevoerd door het wijkteam kunnen we drie vormen onderscheiden (zie onder). Ambulante jeugdhulp op locatie aanbieder is hierbij het hardst gestegen. Let op, het totaal aan cliënten wijkt weer af van de aantallen op vorige pagina, vanwege cliënten met meerdere vormen van jeugdhulp. Procentueel laat het echter

nagenoeg dezelfde toename zien.

De landkaart weergeeft lokale verschillen tussen gemeenten. Het lijkt erop dat aan elkaar omringende gemeenten een soortgelijke trend hebben.

Procentuele toename 2017-2015

Onderdeel ● 12121 Ambulante JH op loc. aanbieder ● 12122 Daghulp op locatie aanbieder ● 12123 JH in het netwerk v.d. jongere ● Totaal aantal

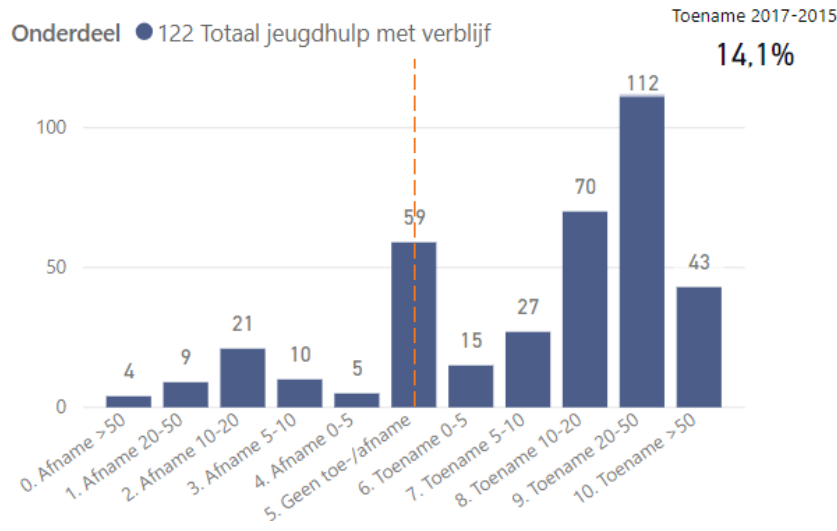
Ontwikkeling volume jeugdhulp met verblijf (1/2)

Jeugdhulp met verblijf (aantallen unieke cliënten zijn zichtbaar op pagina 15) laat een toename zien van 14,1% tussen 2015 en 2017. Het aantal gemeenten met een toename of afname is 'schever naar rechts' verdeeld dan bij de categorie zonder verblijf. 59 gemeenten hebben geen toe- of afname over de hele periode. De meeste gemeenten met een toename hebben een

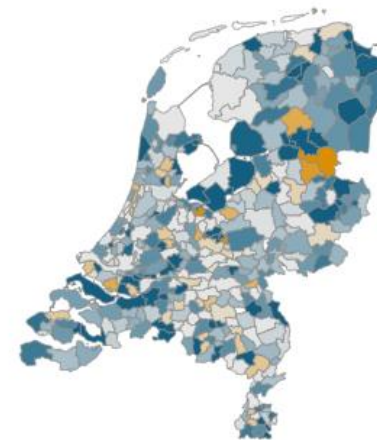
toename tussen de 20% en 50%. Voor 5 gemeenten zijn alle waarden (door CBS afgerond) 0 over deze periode, deze zijn niet weergegeven.

Op het landkaartje is te zien dat het contrast tussen gemeenten groter is dan op de vorige pagina: toenames zijn forser, maar er zijn ook een aantal gemeenten met een forse afname.

Aantal gemeenten per procentuele toename 2017 - 2015

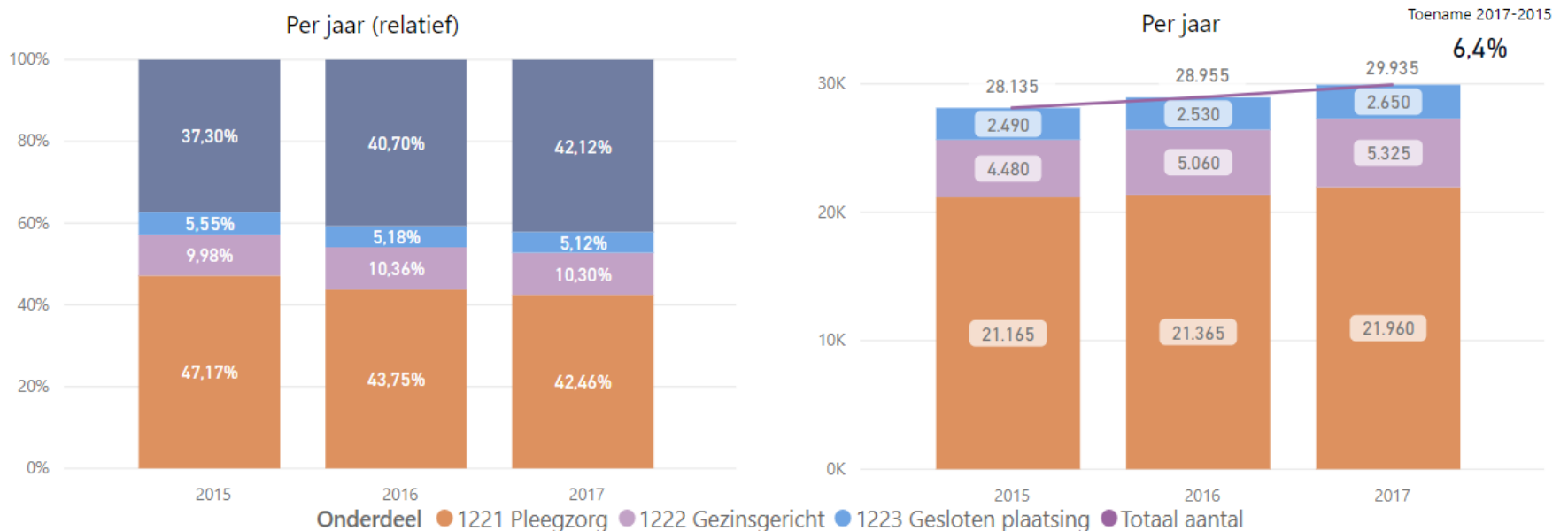
Procentuele toename 2017-2015

Ontwikkeling volume jeugdhulp met verblijf (2/2)

Onder verblijf hangen vier vormen van jeugdhulp (zie onder). Het aandeel pleegzorg neemt af: van 47,17% in 2015 naar 42,46% in 2017. Absoluut gezien neemt het aantal cliënten wel licht toe. Gezinsgericht neemt zowel relatief als absoluut toe. De grootste stijging van jeugdhulp met verblijf

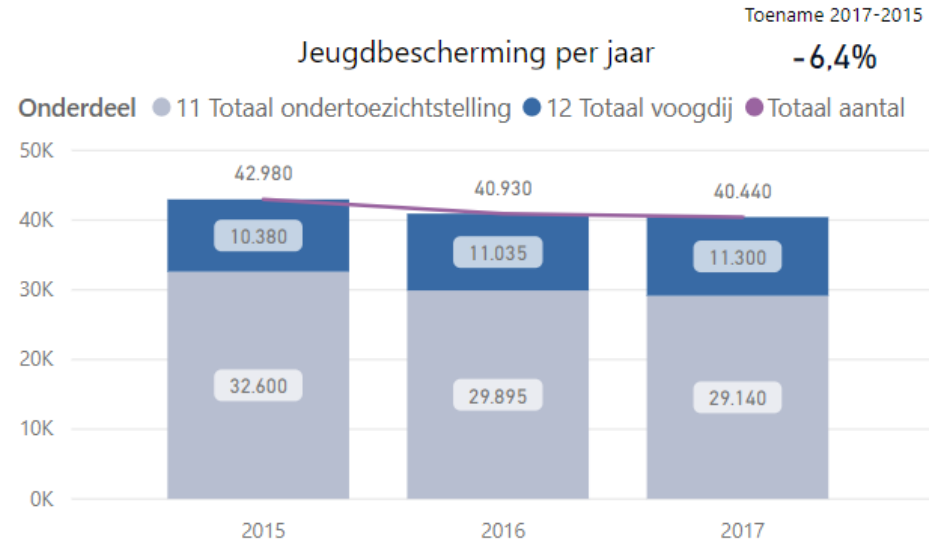
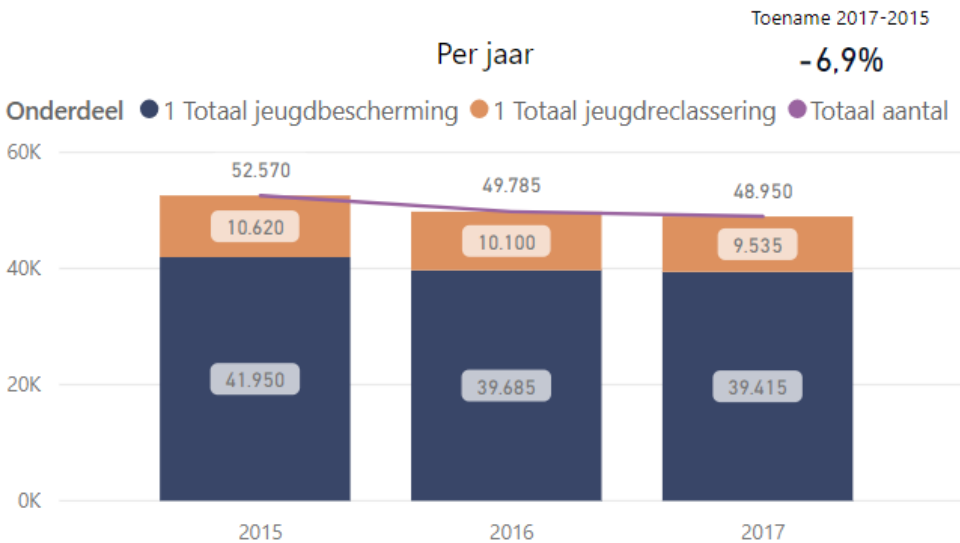
wordt verklaard door de vorm “ander verblijf”. Het aandeel van deze vorm is met bijna 5% gestegen tussen 2015 en 2017. Zonder deze andere vorm van verblijf zien wij een toename van 6,4% in het aantal cliënten (rechter plaatje). Op totaal niveau met verblijf was dit 14,1%.

Ontwikkeling volume jeugdhulp: JB en JR

Het aantal unieke cliënten voor zowel jeugdbescherming als jeugdreclassering is gedaald in de periode van 2015-2017. Jeugdbescherming is in 2017 echter minder hard gedaald dan in 2016. De onderverdeling van jeugdbescherming naar ondertoezichtstelling en voogdij laat zien dat voogdij de afgelopen twee jaar licht is toegenomen, waar

ondertoezichtstelling juist daalt. Hierbij sluiten de cijfers in de rechter figuur over jeugdbescherming niet exact aan bij de cijfers in de linker figuur, omdat bij de uitsplitsing naar OTS en voogdij (figuur rechts) jongeren soms in beide categorieën kunnen worden meegeteld, daar waar deze in de linker figuur door het CBS zijn ontdubbeld.

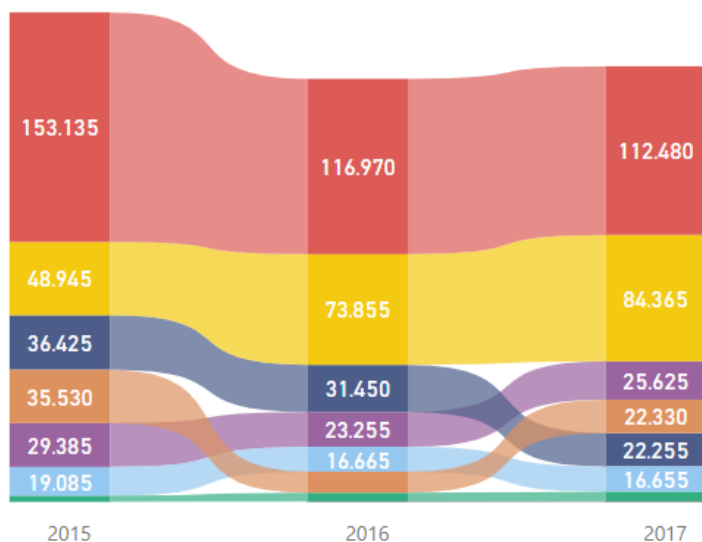

Ontwikkeling volume trajecten: verwijzers jeugdhulp in natura

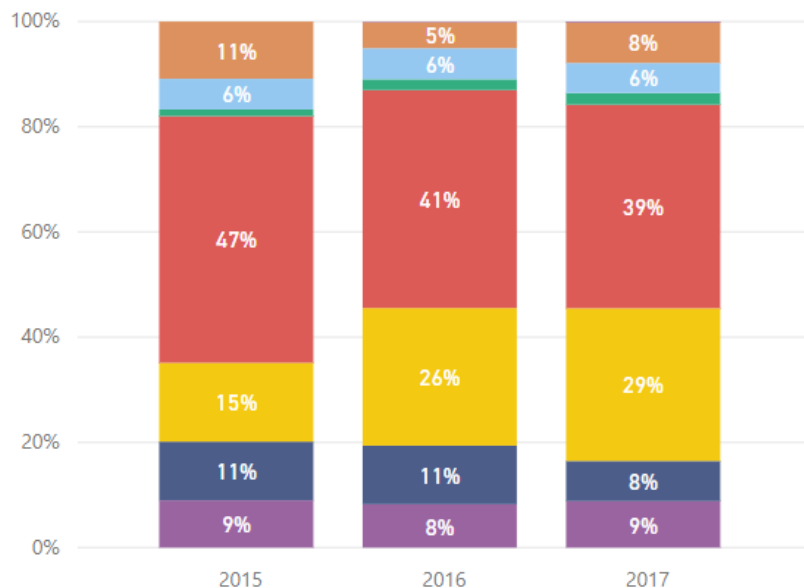
Onderstaande grafieken laten de verwijzers zien bij de begonnen trajecten in Nederland, per jaar, op totaalniveau jeugdhulp in natura. De huisarts is de grootste verwijzer, maar het aandeel in het totaal aantal verwijzingen neemt af sinds 2015.

De gemeentelijke toegang heeft over dezelfde periode meer aandeel gekregen als verwijzer. In 2017 deden zij in 29% van de begonnen trajecten de verwijzing. Voor regionale verschillen verwijzen wij u naar het [dashboard](#).

Verwijzers per jaar (absoluut)

Verwijzers per jaar (relatief)

Verwijzer ● Gecertificeerde instelling ● Geen ● Gemeentelijke toegang ● Huisarts ● Jeugdarts ● Medisch specialist ● Onbekend ● Rechter, Officier van Justitie, ...

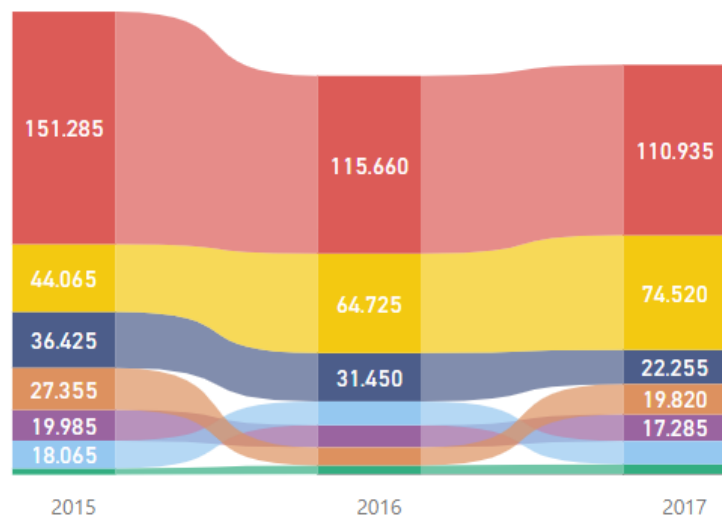
Ontwikkeling volume trajecten: verwijzers jeugdhulp zonder verblijf

De twee figuren laten voor de begonnen trajecten voor jeugdhulp zonder verblijf, per jaar, de verwijzers zien. De huisarts is op totaalniveau de grootste verwijzer. Trajecten niet uitgevoerd door het wijkteam laten grotendeels hetzelfde beeld zien als totaal zonder verblijf (niet weergegeven). De verwijzers bij jeugdhulptrajecten uitgevoerd

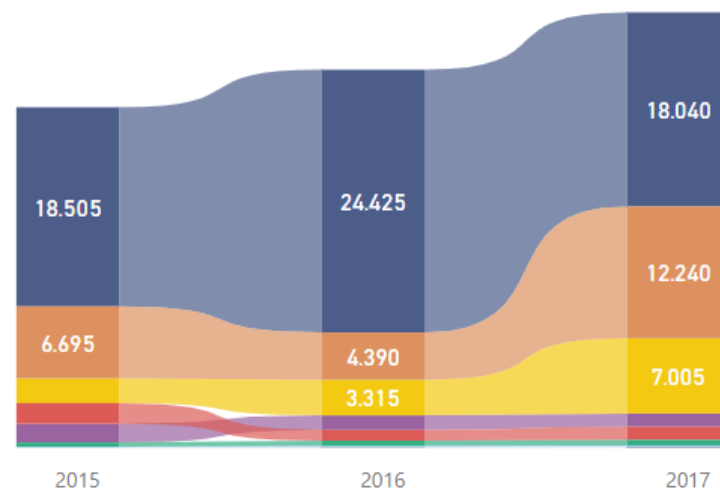
door het wijkteam geven een ander beeld: voor het merendeel is er geen verwijzer of is deze onbekend.

Veruit de meeste begonnen trajecten zonder verblijf zijn niet uitgevoerd door het wijkteam.

Verwijzers per jaar (absoluut) - zonder verblijf totaal

Verwijzers per jaar (absoluut) - uitgevoerd door wijkteam

Verwijzer ● Gecertificeerde instelling ● Geen ● Gemeentelijke toegang ● Huisarts ● Jeugdarts ● Medisch specialist ● Onbekend ● Rechter, Officier van Justitie, ...

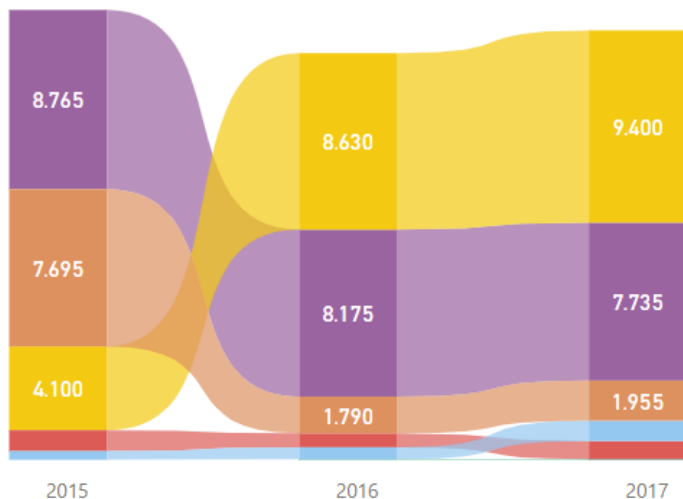

Ontwikkeling volume trajecten: verwijzers jeugdhulp met verblijf

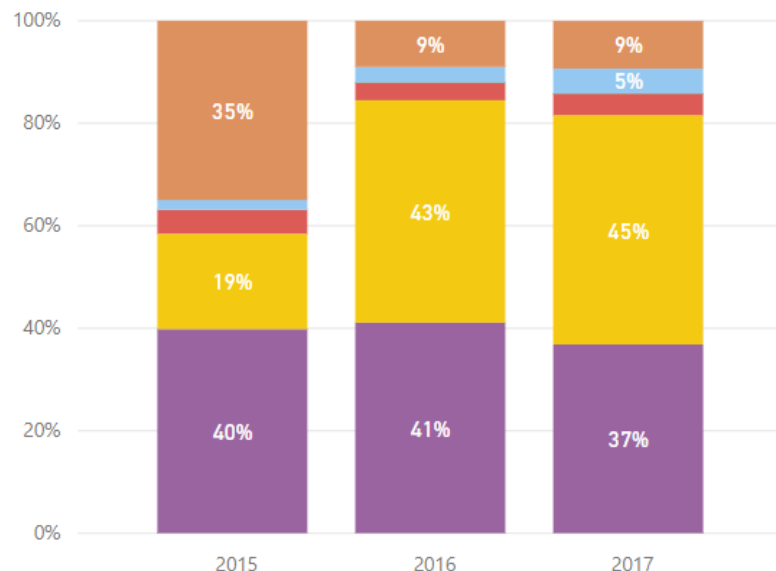
Voor de begonnen trajecten jeugdhulp met verblijf zien we een ander beeld. De gecertificeerde instellingen waren in 2015 de grootste verwijzer, maar hun absolute aantal en aandeel in verwijzingen is gedaald. De gemeentelijke toegang is in de periode tussen 2015 en 2017

meer verwijzingen voor jeugdhulp met verblijf gaan doen. Het aantal onbekende verwijzingen is na 2015 duidelijk afgenomen, waarschijnlijk het gevolg van betere registratie van het type verwijzer bij de aanbieders van jeugdhulp.

Verwijzers per jaar (absoluut) - uitgevoerd door wijkteam

Verwijzers per jaar (relatief)

Verwijzer ● Gecertificeerde instelling ● Geen ● Gemeentelijke toegang ● Huisarts ● Jeugdarts ● Medisch specialist ● Onbekend ● Rechter, Officier van Justitie, ...

4. Factoren die samenhangen met volumeontwikkelingen jeugdhulp

Inleiding

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 2 (*Waar hangen de volumeontwikkelingen mee samen?*) hebben wij een databestand gemaakt op gemeenteniveau. Wij hebben hierin enerzijds de ontwikkeling van het volume per gemeente op verschillende manieren geoperationaliseerd. Anderzijds hebben wij allerlei factoren toegevoegd die mogelijk samenhangen met jeugdhulpgebruik. Hiervoor hebben we factoren gekozen die bijvoorbeeld ook onderdeel zijn van het objectief verdeelmodel, maar ook andere factoren waarvan gegevens op gemeenteniveau beschikbaar zijn. In bijlage 3 geven wij een lijst met factoren die we daarin hebben meegenomen.

Vervolgens hebben wij met behulp van

statistische analyses geprobeerd antwoorden te vinden op de onderzoeksvraag welke factoren samenhangen met de ontwikkeling van het volume jeugdhulp.

In bijlage 4 gaan we in op de manier waarop we de ontwikkeling van het volume jeugdhulp op gemeenteniveau hebben geoperationaliseerd.

Per deelanalyse, die elk is gericht op het beantwoorden van een deelvraag, gaan we kort in op de gehanteerde werkwijze.

Regionale verschillen in de ontwikkeling van jeugdhulp

De eerste deelanalyse in dit hoofdstuk geeft antwoord op de sub-vraag 2a: *Welk deel van de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik wordt verklaard door regionale verschillen?*

Om vast te stellen welk deel van de verschillen tussen gemeenten in het jeugdhulpgebruik regionale ontwikkelingen zijn is een multilevel model geschat. In dit model worden de verschillen in ontwikkeling onderscheiden naar het niveau van gemeenten en jeugdhulpregio's. Vervolgens is bepaald welk deel van de ontwikkelingen verklaard wordt door het regio niveau (op basis van de intraclass correlation).

Uit deze analyse blijkt dat, afhankelijk van het type jeugdhulp, 31% tot 59% van de verschillen tussen gemeenten aan de jeugdhulpregio's zijn toe te schrijven. Bij jeugdhulp zonder verblijf (niet uitgevoerd door het wijkteam) varieert dit percentage tussen de 52% en de 58%. Bij

jeugdhulp met verblijf is dit percentage lager: variërend tussen de 31% en 40%.

Hieruit concluderen we dat een aanzienlijk deel van de ontwikkeling van het volume jeugdhulp samenhangt met de ontwikkeling van het volume van de jeugdhulpregio. Gemeenten binnen een jeugdhulpregio lijken daarmee qua volumeontwikkeling meer op elkaar dan gemeenten van verschillende jeugdhulpregio's. Dit is op zich logisch, aangezien buurgemeenten voor een deel een gemeenschappelijke historie hebben, deels een vergelijkbare populatie hebben en voor een deel hetzelfde jeugdhulpbeleid (uit)voeren.

Het online te raadplegen [dashboard](#) geeft specifiek inzicht in de regionale verschillen in de ontwikkeling van het volume jeugdhulp, waarbij jeugdhulpregio's en gemeenten onderling met elkaar vergeleken kunnen worden.

Samenhang ontwikkeling volume jeugdhulp met gemeentegrootte

De tweede deelanalyse in dit hoofdstuk geeft antwoord op de sub-vraag 2b:
Welk deel van de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik wordt verklaard door gemeentegrootte?

Voor de relatie met de omvang van de gemeente is gekeken naar het aantal inwoners in 2018 en verschillende grootte klassen van gemeenten. In het algemeen was het aantal inwoners in de gemeente voor de ontwikkeling van gebruik van jeugdzorg informatiever dan gebruik van grootte klassen. Daarom zijn correlaties berekend van de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik en het aantal inwoners in 2018.

Uit deze correlaties blijkt dat er een positieve samenhang is tussen de omvang van de

gemeente (in aantal inwoners) en de ontwikkeling van het volume jeugdhulp. Oftewel: grotere gemeenten hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename van het volume jeugdhulp dan kleinere gemeenten. Er is echter alleen sprake van dit positieve en significante verband wanneer de cliënten die worden geholpen door wijkteams worden meegeteld. Zoals we eerder al zagen is de toename van het aantal cliënten bij de grotere gemeenten vooral een toename van het aantal cliënten die worden geholpen door de wijkteams. Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van het volume jeugdhulp, exclusief cliënten die worden geholpen door het wijkteam, is deze in grote gemeenten juist minder sterk dan in kleine gemeenten.

Overige factoren die samenhangen met volumeontwikkelingen jeugdhulp (1/3)

De derde deelanalyse in dit hoofdstuk geeft antwoord op de sub-vraag 2c:

Welke andere factoren hangen samen met de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik?

Om de ontwikkelingen meer inhoudelijk te verklaren is een reeks aan kenmerken van de gemeenten verzameld. Dit betreft zowel het aandeel jongeren in verschillende categorieën, evenals kenmerken van de volwassen inwoners (c.q. ouders) in de gemeente. Waar bekend zijn ook de ontwikkelingen daarin in de afgelopen jaren meegenomen als potentiële voorspeller van de ontwikkeling van het volume jeugdhulp. Dit betreft relatief veel en onderling samenhangende kenmerken (voor een lijst zie bijlage 3). Dit vergt de nodige zorgvuldigheid in het bestuderen van de samenhang met de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik.

Met een stapsgewijze regressie-analyse is

vastgesteld welke kenmerken van gemeenten statistisch significant samenhangen met de ontwikkeling in het jeugdhulpgebruik. Daarbij is als criterium gehanteerd dat de factoren in de regressie-analyse onderling niet te sterk mogen samenhangen, omdat dit de interpreteerbaarheid van de resultaten bemoeilijkt (de gehanteerde grens voor multicollineariteit is $VIF < 10$). Om aan te sluiten bij het landelijke beeld is de analyse gewogen voor het aantal inwoners in de gemeente. De resultaten van deze analyses zijn vervolgens onderling vergeleken op consistentie en interpreteerbaarheid.

In bijlage 4 beschrijven we op welke manieren we de ontwikkeling van het volume jeugdhulp hebben geoperationaliseerd. Op de volgende pagina's bespreken we gevonden verbanden die bij meerdere afhankelijke variabelen significant zijn, waarmee we antwoord geven op onderzoeksvraag 2c.

Overige factoren die samenhangen met volumeontwikkelingen jeugdhulp (2/3)

De verschillende statistische modellen verklaren 15% (jeugdhulp met verblijf) tot maximaal 42% (jeugdhulp zonder verblijf) van de verschillen tussen gemeenten in de ontwikkeling van het volume jeugdhulp.

Gevonden verbanden met de ontwikkeling van het volume jeugdhulp

- Een positief verband met het **aantal inwoners van een gemeente**, zolang het gaat om het volume inclusief cliënten geholpen door het wijkteam. Wanneer het gaat om het volume-ontwikkelingen exclusief cliënten geholpen door het wijkteam, is dit verband negatief (bij jeugdhulp zonder verblijf) of niet significant (jeugdhulp met verblijf).
- Een positief verband met de **ontwikkeling van het aantal jongeren tot 18 jaar in een gemeente**, zolang het gaat om het volume inclusief cliënten geholpen door het wijkteam
- Een negatief verband met het **bevolkingsdichtheid**, zolang het gaat om het volume inclusief cliënten geholpen door het wijkteam. Wanneer het gaat om volumeontwikkelingen exclusief cliënten geholpen door het wijkteam, is dit verband niet significant.
- Een positief verband met **het aandeel jongeren in bijstandsgezinnen in een gemeente** (in 2017).
- Een positief verband met **de ontwikkeling van het aantal jongeren dat opgroeit in eenoudergezinnen in een gemeente**.

Overige factoren die samenhangen met volume-ontwikkelingen jeugdhulp (3/3)

Gevonden verbanden met de ontwikkeling van het volume jeugdhulp (vervolg)

- Een positief verband met **de ontwikkeling van het aantal jongeren met een niet westerse migratie-achtergrond in een gemeente**, zolang het gaat om volume-ontwikkelingen exclusief cliënten geholpen door het wijkteam.
- Een negatief verband met **het aandeel jongeren met een niet westerse migratie-achtergrond in een gemeente (in 2018)**, zolang het gaat om volume-ontwikkelingen exclusief cliënten geholpen door het wijkteam.
- Een positief verband met **langdurig psychisch medicatiegebruik onder volwassenen in een gemeente**, zolang het gaat om het volume inclusief cliënten geholpen door het wijkteam. Wanneer het gaat om het volume-ontwikkelingen exclusief cliënten geholpen door het wijkteam, is dit verband niet significant.
- Een positief verband met **de ontwikkeling van het mediane inkomen van gezinnen (paren) met kinderen in een gemeente**. Er is bij enkele modellen (waarbij het volume inclusief het aantal cliënten geholpen door het wijkteam is) juist sprake van een negatief verband met **de ontwikkeling van het mediane inkomen van eenoudergezinnen met kinderen in een gemeente**.
- Een negatief verband met **het aandeel laaggeletterden in een gemeente (in 2013)**, zolang het gaat om het volume inclusief cliënten geholpen door het wijkteam. Wanneer het gaat om het volume-ontwikkelingen exclusief cliënten geholpen door het wijkteam, is dit verband niet significant.

Factoren die samenhangen met volumeontwikkelingen jeugdhulp (conclusies 1/3)

Conclusies

Hooguit 42% van de verschillen tussen gemeenten in de ontwikkeling van het volume jeugdhulp kan verklaard worden met behulp van de verschillende kenmerken van gemeenten en de mate waarin deze kenmerken voor deze gemeenten zich over de tijd hebben ontwikkeld.

Een aanzienlijk deel van de verschillen tussen gemeenten in de ontwikkeling van het volume jeugdhulp kan worden toegeschreven aan het niveau van de jeugdhulpregio (onderzoeksvraag 2a). Daarmee hebben we echter nog geen extra verklaring gevonden voor de ontwikkeling van het volume jeugdhulp voor zowel gemeenten als regio's.

De samenhang tussen de omvang van de gemeente en de ontwikkeling van het volume jeugdhulp (onderzoeksvraag 2b) is niet eenduidig. Wanneer cliënten die zijn geholpen

door het wijkteam worden meegenomen in het volume, lijkt er sprake te zijn van een positieve relatie. Wanneer cliënten die zijn geholpen door het wijkteam niet worden meegenomen in het volume, is dit verband niet significant of in een enkel geval zelfs negatief en significant.

Uit de analyse van de betrouwbaarheid van de beleidsinformatie jeugd weten we dat we voorzichtig moeten zijn met de interpretatie van resultaten die gebaseerd zijn op gegevens van de wijkteams. In dit geval speelt bijvoorbeeld dat een aantal (vooral) grote gemeenten sterk inzetten op wijkteams die zelf jeugdhulp bieden. Over de tijd heen hebben deze gemeenten fors meer cliënten aangeleverd bij het CBS, wat daarmee een belangrijk deel van de toename van het totale volume jeugdhulp verklaart. In hoeverre hier sprake is van registratie-effecten of van wijkteams die daadwerkelijk meer cliënten zijn gaan helpen weten we niet.

Factoren die samenhangen met volumeontwikkelingen jeugdhulp (conclusies 2/3)

Conclusies (vervolg)

Ondanks dat we het grootste deel van de ontwikkeling van het volume op gemeenteniveau niet kunnen verklaren, verklaren we met de verschillende kenmerken van gemeenten wel een relevant deel van de volumeontwikkelingen (tot maximaal 42% van de verschillen tussen gemeenten).

We hebben hierbij gewerkt met verschillende operationalisaties voor volumeontwikkeling. In de statistische analyses blijken de gevonden verbanden niet consistent aanwezig te zijn bij alle operationalisaties van volumeontwikkelingen. Wanneer het gaat om verbanden die (ook) significant zijn wanneer we de cliënten die zijn geholpen door de wijkteams buiten beschouwing laten (vanwege het mogelijke effect van de registraties), gaan we ervan uit dat deze gemeente- en

populatiekenmerken voldoende robuust zijn. Zo komen we tot de volgende verbanden:

- Gemeenten met een relatief sterke toename (afname) van het aantal jongeren met een niet westerse migratie-achtergrond hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.
- Gemeenten met een relatief hoog (laag) aandeel jongeren met een niet westerse migratie-achtergrond hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere afname (toename) van het volume jeugdhulp.

Factoren die samenhangen met volumeontwikkelingen jeugdhulp (conclusies 3/3)

Conclusies (vervolg)

- Gemeenten met een relatief hoog (laag) aandeel jongeren in bijstandsgezinnen hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.
- Gemeenten met een relatief sterke toename (afname) van het aantal jongeren in eenoudergezinnen hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.
- Gemeenten met een relatief sterke stijging (daling) van het mediane inkomen van gezinnen (paren) met kinderen in een gemeente hebben gemiddeld genomen te maken met een sterkere toename (afname) van het volume jeugdhulp.

5. Overige resultaten

Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag welke overige ontwikkelingen van invloed zijn op de duiding van de volumeontwikkelingen (onderzoeksvraag 3).

Eerst gaan we in op de beantwoording van sub-vraag 3a *Wat is de ontwikkeling in de diverse kwaliteits- c.q. outcome-indicatoren, zoals de beëindigingsredenen van jeugdhulp? En in hoeverre hangt dit samen met volumeontwikkelingen?*

Hiertoe analyseren we een aantal “kwaliteitsindicatoren” waar de beleidsinformatie jeugd informatie over heeft:

1. Ontwikkeling van het aandeel trajecten “herhaald beroep”. Het gaat hierbij om nieuwe trajecten jeugdhulp bij jeugdigen die in de 5 jaren ervoor ook een vorm van jeugdhulp heeft gehad;
2. Ontwikkeling van de reden van beëindiging

bij beëindigde trajecten;

3. De duur van beëindigde trajecten. Bovenstaande onderwerpen zeggen mogelijk iets over de (ontwikkeling van de) kwaliteit van de jeugdhulp. Aangezien het gaat om gegevens die zijn gebaseerd op de informatie over “trajecten” is ook hier enige voorzichtigheid geboden in de interpretatie ervan.

Vervolgens gaan we in op de ontwikkeling van het totale volume uitgesplitst naar leeftijdscategorie.

Tot slot gaan we verder in op het aspect “intensiteit” als onderdeel van het volume, op basis van een analyse van gegevens van 10 gemeenten die deelnemen aan de benchmarkanalyse. Daarmee geven we antwoord op de sub-vraag 3b *In hoeverre is een toename in de intensiteit een factor in de ontwikkeling van het jeugdhulpgebruik?*

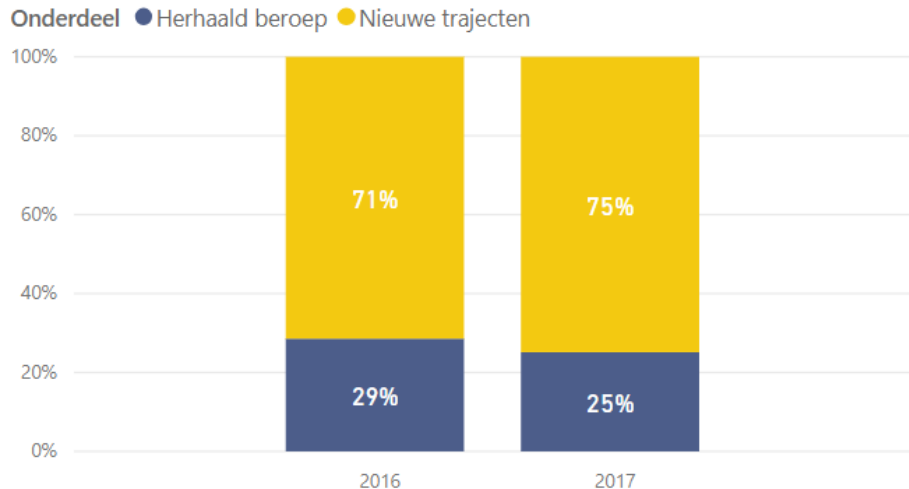
Kwaliteitsindicatoren: herhaald beroep

Bij begonnen trajecten per periode maken we onderscheid tussen herhaald beroep (binnen 5 jaar krijgt een jeugdige een nieuw traject) en nieuwe trajecten. Op totaalniveau jeugdhulptrajecten (in natura, landelijk) is zichtbaar dat er in 2017 relatief gezien het aantal nieuwe trajecten toeneemt ten opzichte van 2016. Deze trend zien we voor zowel jeugdhulp met verblijf als zonder verblijf. Absolute aantallen zijn

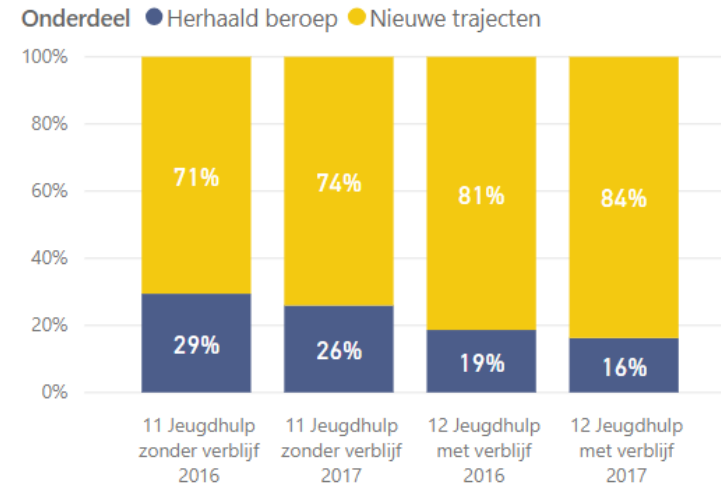
weergegeven in de volume-ontwikkelingsfiguren van begonnen trajecten per verwijzer.

De ontwikkeling van het aantal begonnen trajecten “herhaald beroep” is hiermee geen belangrijke factor in de ontwikkeling van het volume. Het gaat in verhouding steeds vaker cliënten die voor het eerst een beroep doen op jeugdhulp.

Per jaar (relatief) - totaal

Per jaar (relatief) - zonder versus met verblijf

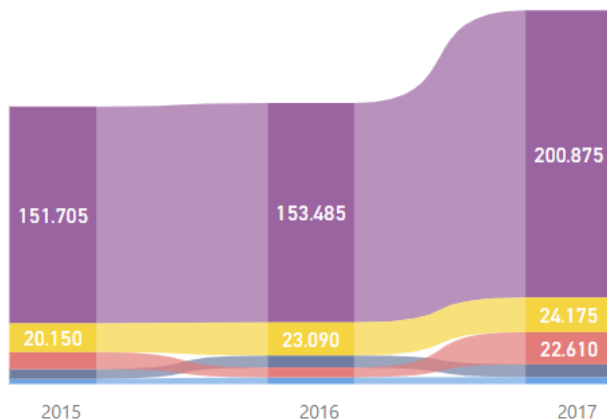

Kwaliteitsindicatoren: reden beëindiging zorg

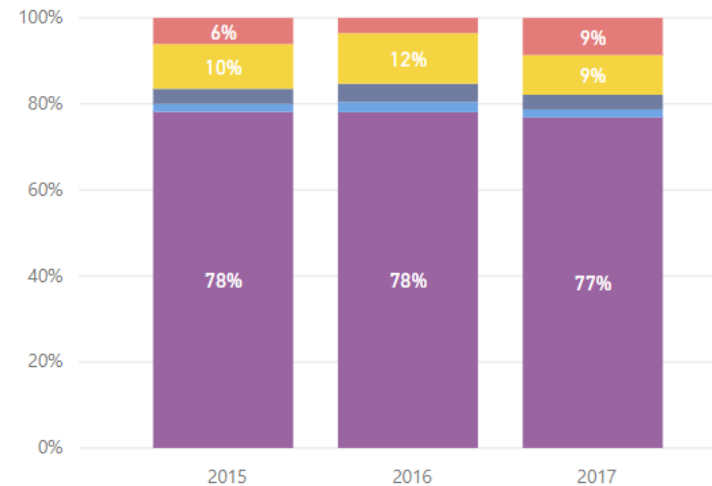
Voor de afgesloten trajecten weergeeft de beleidsinformatie jeugd de reden voor beëindiging van de zorg. De landelijke cijfers tonen aan dat veruit het grootste deel (iets minder dan 80%) is beëindigd volgens plan. Relatief gezien blijft de verdeling van beëindigingsredenen redelijk stabiel. Het aantal afgesloten trajecten is gestegen in 2017 en de reden 'wegens externe omstandigheden' is relatief vaker geregistreerd. Het CBS geeft aan dat een deel van de

beëindigde trajecten ontbreekt in de beleidsinformatie, omdat niet alle aanbieders altijd alle informatie doorgeven in het geval van trajecten die zijn beëindigd. In absolute zin is het aantal beëindigde trajecten in onderstaande figuren dus een onderschatting. De ontwikkeling van het al dan niet beëindigen van een jeugdhulptraject volgens plan is dus relatief stabiel is lijkt daarmee geen directe factor in de (macro)ontwikkeling van het volume jeugdhulp.

Per jaar

Per jaar (relatief)

Reden ● Beëindigd volgens plan ● Eenzijdig door de aanbieder ● Eenzijdig door de cliënt ● In overeenstemming ● Wegens externe omstandigheden

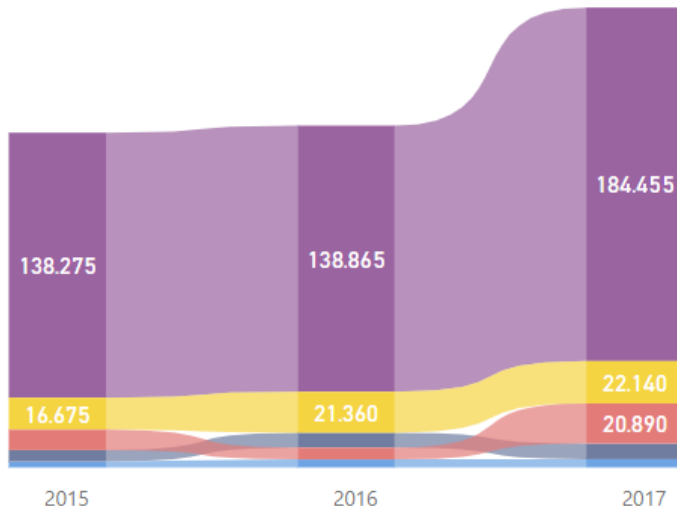
Kwaliteitsindicatoren: reden beëindiging zorg

Wanneer we onderscheid maken tussen jeugdhulp 'zonder verblijf' en 'met verblijf' zien we een iets verschillende trend, maar de verdeling is grotendeels hetzelfde. 'Beëindigd volgens plan' is voor beide vormen de grootst: 79% in 2015 en 77% in 2017 voor zonder verblijf. Voor met verblijf 69% in 2015 en 77% in 2017. 'In overeenstemming' is voor beide vormen daarna de grootste reden

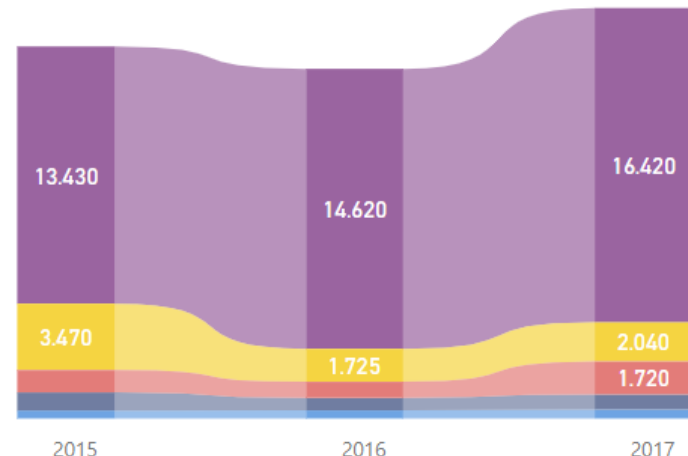
beëindiging zorg. 9% in 2017 voor zonder verblijf. Voor met verblijf is het relatieve aantal afgenomen van 18% in 2015 naar 10% in 2017. 'Wegens externe omstandigheden' neemt voor beide vormen relatief gezien toe.

Het aantal afgesloten trajecten voor jeugdhulp met verblijf was in 2016 iets gedaald.

Per jaar - zonder verblijf

Per jaar - met verblijf

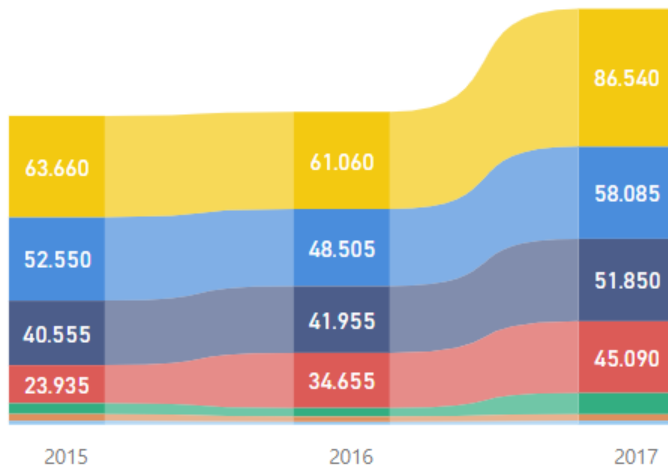
Reden ● Beëindigd volgens plan ● Eenzijdig door de aanbieder ● Eenzijdig door de cliënt ● In overeenstemming ● Wegens externe omstandigheden

Kwaliteitsindicatoren: duur afgesloten trajecten

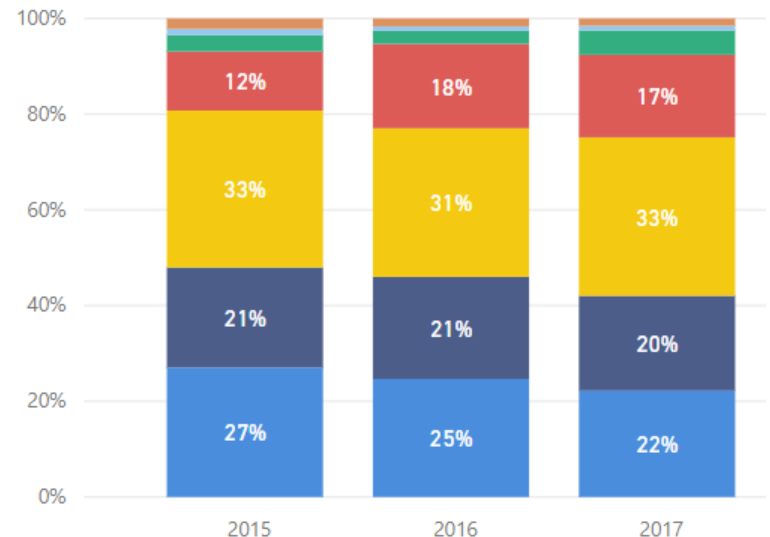
De verdeling van de duur van afgesloten trajecten laat landelijk een redelijk consistent beeld zien. De meeste trajecten duren 6 maanden tot 1 jaar. Van de in 2017 afgesloten trajecten was 22% kortlopend, namelijk 0 tot 3 maanden. 75% van de in 2017 afgesloten trajecten duurden maximaal 1 jaar. De categorisering van de duur van trajecten is echter te grofmazig om goed te kunnen

vaststellen of en zo ja in welke mate de ontwikkeling van de duur van trajecten van invloed is op de ontwikkeling van het volume jeugdhulp. Bovendien kunnen cliënten meerdere trajecten binnen één periode hebben. Op basis van de ontwikkeling van de duur van trajecten zoals we die hieronder zien, lijkt de ontwikkeling van de duur van trajecten een beperkte impact te hebben.

Per jaar

Per jaar (relatief)

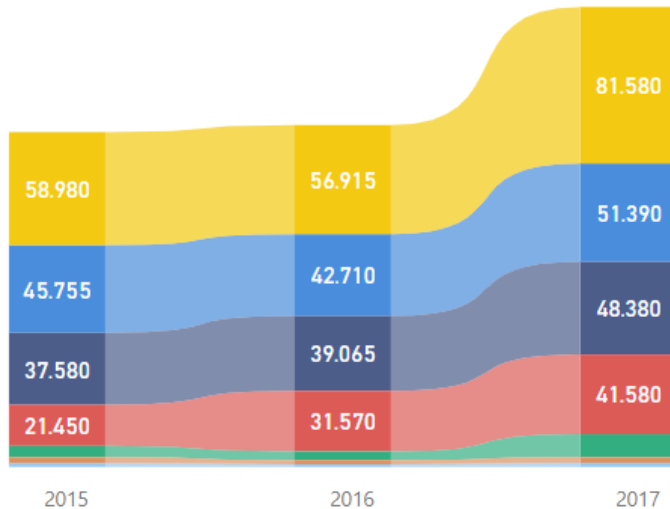
Duur ● 1. 0 tot 3 maanden ● 2. 3 tot 6 maanden ● 3. 6 maanden tot 1 jaar ● 4. 1 tot 2 jaar ● 5. 2 tot 3 jaar ● 6. 3 tot 4 jaar ● 7. 4 jaar of langer

Kwaliteitsindicatoren: duur afgesloten trajecten

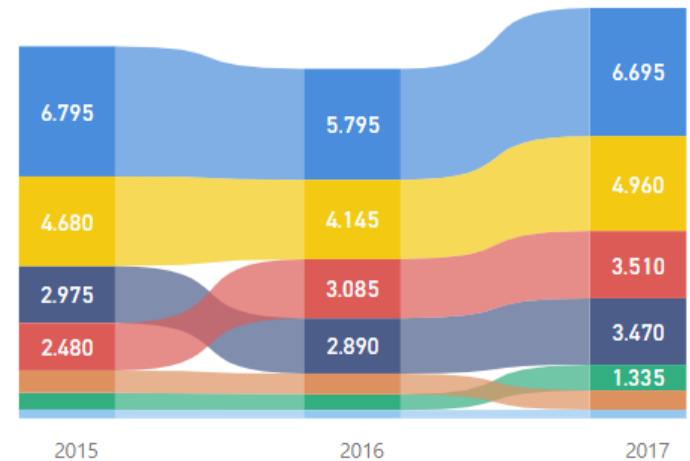
Als we vervolgens onderscheid maken tussen 'zonder verblijf' en 'met verblijf' zien we een verschillend beeld. 'Zonder verblijf' komt overeen met het totaalbeeld van de vorige pagina. Voor afgesloten trajecten bij jeugdhulp met verblijf duren de meeste trajecten 0 tot 3 maanden (31%

in 2017). Vanaf 2016 duurden relatief gezien meer trajecten 1 tot 2 jaar (16% 2017, 13% 2015) en relatief gezien ongeveer evenveel trajecten 3 tot 6 maanden (ongeveer 16%). De duur '4 jaar of langer' is relatief gezien licht afgenomen in 2017.

Per jaar - zonder verblijf

Per jaar - met verblijf

Duur ● 1. 0 tot 3 maanden ● 2. 3 tot 6 maanden ● 3. 6 maanden tot 1 jaar ● 4. 1 tot 2 jaar ● 5. 2 tot 3 jaar ● 6. 3 tot 4 jaar ● 7. 4 jaar of langer

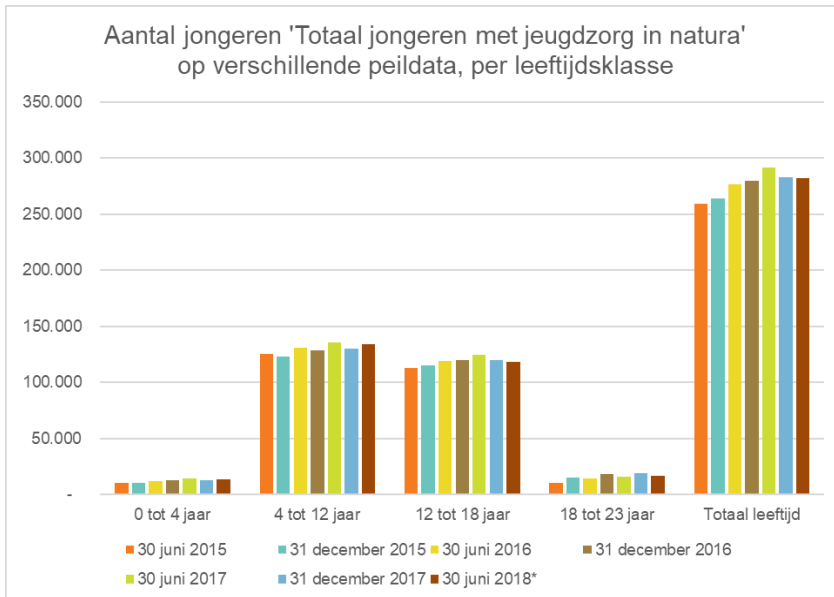

Ontwikkeling volume jeugdhulp per leeftijdsklasse

De ontwikkeling van het aantal jongeren met jeugdzorg, gezien op verschillende peildata is gegeven in onderstaande figuur. Uit deze figuur is af te leiden dat de toename van het volume jeugdhulp (uitgedrukt in het aantal jongeren met jeugdhulp) niet alleen wordt

veroorzaakt door een toename in één bepaalde leeftijdscategorie, zoals bijvoorbeeld de categorie van 0 tot 4 jaar (bijvoorbeeld door meer nadruk op de voorschoolse screening), of door de leeftijdscategorie 18 tot 23 jaar (vanwege meer gebruik van de verlengde jeugdwet).

Wel is de toename van het volume in de leeftijdscategorieën met het kleinste volume (0 tot 4 jaar en 18 tot 23 jaar) procentueel gezien het grootst (zie de tabel hieronder).

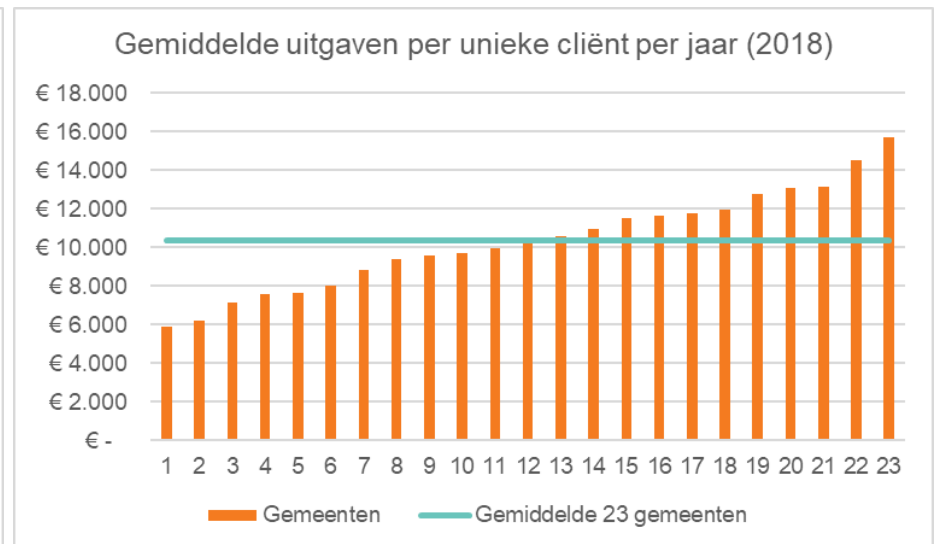
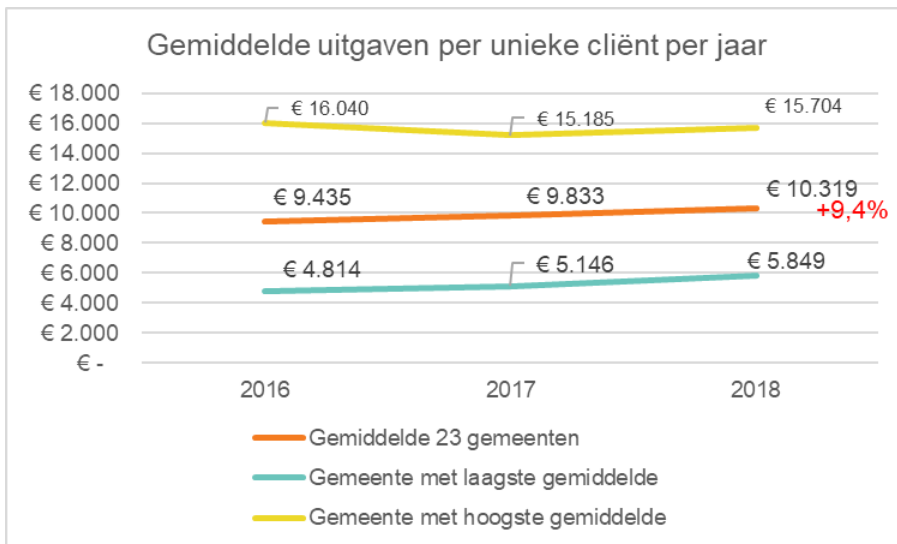
	juni 2015 → december 2017	juni 2016 → december 2017
0 tot 4 jaar	28%	8%
4 tot 12 jaar	4%	-1%
12 tot 18 jaar	7%	1%
18 tot 23 jaar	88%	36%
Totaal leeftijd	9%	2%

Ontwikkeling gemiddelde uitgaven per cliënt per jaar (1/3)

Deze analyse is gebaseerd op informatie van 23 gemeenten uit de benchmarkanalyse. Het gepresenteerde beeld is dus niet representatief voor heel Nederland.

Voor het bepalen van de gemiddelde uitgaven per unieke cliënt per jaar hebben we de totale door gemeenten opgegeven uitgaven aan jeugdzorg gedeeld door het totaal aantal unieke cliënten in een jaar. Gemiddeld genomen is voor de 23 onderzochte gemeenten in 2018 sprake van 9,4% hogere uitgaven per unieke cliënt per

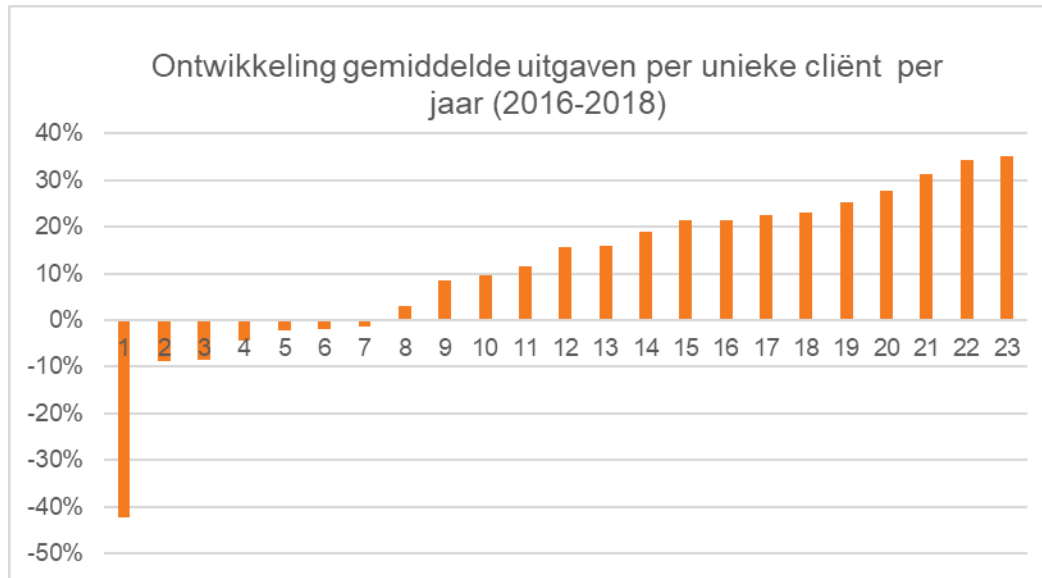
jaar dan in 2016. Opvallend is het grote verschil tussen gemeenten in gemiddelde uitgaven per cliënt per jaar: in 2018 ging het bij de gemeente met de laagste uitgaven per unieke cliënt per jaar om € 4.814,- en bij de gemeente met de hoogste gemiddelde uitgaven per unieke cliënt per jaar om € 15.704,-.

Ontwikkeling intensiteit (2/3)

Van de 23 gemeenten in de selectie is bij 16 gemeenten in de periode 2016-2018 sprake van een stijging van de gemiddelde uitgaven per cliënt per jaar. Bij 7 gemeenten is sprake van een afname. Bij één gemeente lijkt er sprake te zijn van een forse afname van de

gemiddelde uitgaven per cliënt. Hier lijkt echter sprake van een onderschatting van het aantal unieke cliënten in 2016 (dit aantal zou in 2018 95% hoger liggen dan in 2016).

Ontwikkeling intensiteit (3/3)

Gemeenten zijn zelf zoekende naar verklaringen voor de toename van de gemiddelde uitgaven jeugdhulp per unieke cliënt per jaar. Een aantal gevonden verklaringen (niet per se geldend voor alle gemeenten):

1. Tariefsaanpassingen (onduidelijk per gemeente welk deel van de totale stijging dit betreft).
2. Er wordt zwaardere zorg door aanbieders ingezet. Hier spelen een aantal onderliggende factoren:
  - a. Gemeenten geven aan dat na de invoering van een nieuwe bekostigingsmethode er meer ruimte bij de aanbieders is voor het kiezen voor een zwaardere intensiteit (met hogere prijs) en een langere duur van het traject (*upcoding-effect*).
  - b. Aanbieders geven aan dat hun cliëntenmix

gemiddeld genomen “zwaarder” is geworden doordat het voorliggend veld meer cliënten met lichtere problematiek is gaan helpen, maar dat geeft niet per se een verklaring voor een toename van de intensiteit op het niveau van de gehele gemeente.

- c. Een aantal gemeenten geeft aan dat er op gemeenteniveau sprake is van meer zwaardere (vooral multi) problematiek, waarvoor gemiddeld genomen zwaardere zorg nodig is.
3. Kleine schommelingen in het aantal 'dure trajecten' hebben soms behoorlijke impact op deze berekening.

Verklaringen voor afname van de gemiddelde uitgaven per unieke cliënt per jaar:

1. Flinkte toename in het aantal cliënten, vooral met lichtere zorgvormen.

Bijlagen

Online bijlage (klik hier: [dashboard volume-ontwikkelingen jeugdhulp](#))

1. Bevindingen beleidsinformatie jeugd op basis van documentenstudie.
2. Lijst van onderzoeken die zijn bestudeerd.
3. Lijst van verklarende factoren die zijn meegenomen in de analyses.
4. Operationalisatie ontwikkeling jeugdhulp t.b.v. verklarende factoren analyses.

Bijlage 1. Bevindingen betrouwbaarheid beleidsinformatie op basis van documentenstudie (I)

1. Algemene bevindingen ten aanzien van de beleidsinformatie

- De doelstelling van de beleidsinformatie is inzicht bieden in maatschappelijke tendensen (op landelijk niveau) en vergelijking van regio's en gemeenten. Volledigheid en operationele betrouwbaarheid zijn niet leidend.
- Opgemerkt moet worden dat in de beleidsinformatie de focus ligt op *gebruik* van jeugdhulp (aantallen jeugdigen en trajecten). De doelstellingen van de jeugdwet zijn echter breder. Doelen als participatie, eigen kracht en het gebruiken en versterken van het eigen netwerk komen niet in beeld.
- Gemeenten en jeugdhulpaanbieders gebruiken de beleidsinformatie beperkt, en zijn niet nauwgezet op de controle van aangeleverde gegevens:
  - Beleidsinformatie is geen sturingsinformatie en anders dan bij verantwoording richting gemeenten ligt er geen bekostigingsprikkel onder.
  - Voor zorgaanbieders hebben de acht gedefinieerde jeugdhulptrajecten weinig toegevoegde waarde. Het zijn te abstracte grootheden in relatie tot hun dagelijkse praktijk.

Bijlage 1. Bevindingen betrouwbaarheid beleidsinformatie op basis van documentenstudie (II)

2. Vraagtekens bij de kwaliteit en validiteit van de data over 2015

- Opstartproblemen: eigen registraties van aanbieders en gemeenten nog niet op orde.
- Onduidelijkheid over de aanlevering en onzorgvuldigheid in de aanlevering
  - Bij aanbieders in vertaalslag van eigen productstructuur naar producten CBS (vaak gekozen voor 'overig')
  - Bij gemeenten in aanlevering van gegevens over jeugdhulp door wijkteam
- De veranderingen per 1 januari 2015 brachten veel nieuwe werkprocessen met zich mee, waardoor nieuwe controlemechanismen nog een plek moesten krijgen en de kans op foutieve invoer aanwezig was.
- Niet alle aanbieders leverden informatie aan CBS.

3. Grilligheid cijfers over wijkteams

- Jeugdhulp door wijkteam wordt wisselend geregistreerd:
  - met name in eerste ja(a)r(en) geen eenduidig beeld bij gemeenten over hoe ambulante jeugdhulp door wijkteam wordt geregistreerd en dient te worden geregistreerd;
  - registratie gebeurt niet in alle gemeenten;
  - mogelijk ook preventieve handelingen en 'verwijstrajecten' geregistreerd als ambulante jeugdhulp;
  - kan tot dubbeltellingen leiden, als de jeugdige wordt doorverwezen naar specialistische zorg, en zowel de gemeente als de zorgaanbieder gegevens over de jeugdige aanleveren.
→ *Per categorie en op totaalniveau zorgt het CBS voor ontdebelling.*

Bijlage 1. Bevindingen betrouwbaarheid beleidsinformatie op basis van documentenstudie (III)

3. Andere factoren zorgen in het algemeen (ook over andere jaren) voor enige ruis in de beleidsinformatie

- Bij algemene voorzieningen is er vaak geen registratie op persoonsniveau; daar worden daarom geen gegevens over aangeleverd.
- Beleidsinformatie bevat alleen op hoog abstractie niveau gegevens over informele PGB-zorg (aantal unieke cliënten pgb, aantal unieke cliënten pgb met verblijf. Kwaliteit hiervan is goed.
- Door na-ijleffecten in administratie bevat beleidsinformatie niet alle geleverde zorg.
- Bij verhuizing telt jeugdige alleen mee in laatste gemeente waar jeugdige woont. Sommige gemeenten hebben veel instromers, sommige veel uitstromers.
- Bij hoofd- en onderaannemers is het informatieprotocol onduidelijk over wie moet aanleveren. Dat kan leiden tot dubbeltellingen of omissies.
- Als een jeugdige in een tijdsperiode verschillende vormen van hulp ontvangt, is het afhankelijk van de interpretatie van de aanbieder wat als één traject wordt aangeleverd. Aanbieders gaan daar soms verschillend mee om, met name als de jeugdige zowel ambulante als residentiële hulp ontvangt.
- Dergelijke factoren zorgen voor een zekere ruis in de data, voor alle perioden, maar hebben slechts beperkte impact op het beeld van de volume-ontwikkelingen.

Bijlage 1. Bevindingen betrouwbaarheid beleidsinformatie op basis van documentenstudie (IV)

4. Voorlopige cijfers 2018

Er lijkt sprake te zijn van een onderschatting doordat een aantal ggz-aanbieders gegevens over minder cliënten hebben aangeleverd. Dit wordt gekoppeld aan de afschaffing van de DBC-systematiek in 2018, waarna GGZ-aanbieders (nog) niet altijd in staat waren alle cliënten uit hun systeem te halen.

5. Steeds meer gemeenten hebben hun administratie op orde, mede dankzij gebruik van het berichtenverkeer

Gemeenten hebben steeds meer cijfers die zij kunnen vergelijken met de cijfers van de beleidsinformatie jeugd. Dit kan misgaan omdat gemeenten op verschillende manieren met de gegevens om kunnen gaan, bijvoorbeeld:

- Wanneer tel je een cliënt mee (bij een beschikking of bij een declaratie voor cliënt)?

- Toewijzen van cliënt aan een periode kan zijn op basis van beschikkingsdatum of op basis van een start/stop/zorgbericht.
- Wanneer tel je een cliënt mee als die door het lokale (wijk)team wordt geholpen?
- Niet alle lokale (wijk)teams registreren (op dezelfde manier).
- Toekennen van cliënten aan 'categorieën' van jeugdhulp kan op verschillende manier met verschillende impact op eventuele dubbeltelling

Bijlage 2: Lijst geraadpleegde onderzoeken

- Nader onderzoek jeugdhulp met verblijf overig - Rebelgroep (2018)
- Onderzoek naar toename jeugdhulp wijkteams - I&O Research (2018)
- Herhaald onderzoek toegang jeugdhulp - Partners in jeugdbeleid (2018)
- Jeugdhulptrajecten. Nader onderzoek beleidsinformatie jeugd - Partners in jeugdbeleid (2018)
- Verkennend onderzoek naar toename crisismeldingen en -plaatsingen voor jeugdhulp in 2015 - Argos Advies (2016)
- Reflectie gemeenten op gebruik jeugdhulp volgens CBS – AEF (2017)
- Onderzoek betrouwbaarheid en volledigheid aangeleverde beleidsinformatie jeugdhulp (eerste helft 2015) – JB Lorenz (2016)

Bijlage 3. Lijst met verklarende factoren die zijn meegenomen in de analyses

Kenmerken van gemeenten in de analyse van factoren die samenhangen met de ontwikkeling van het volume jeugdhulp

Bron: CBS statline, tenzij anders aangegeven

Aantal inwoners 2018
Aantal inwoners bevolkingsdichtheid 2018
5 verschillende grootteklassen o.b.v. aantal inwoners 2018
Ontwikkeling van het aantal inwoners met een niet-Westerse migratieachtergrond 2010-2018
Aandeel inwoners met een niet-Westerse migratieachtergrond 2018
Ontwikkeling van het aantal jongeren tot 18 jaar in de periode 2010-2018
Aandeel jongeren tot 18 jaar t.o.v. totaal aantal inwoners
Ontwikkeling van het aantal jongeren tot 18 jaar met een niet-Westerse migratieachtergrond 2010-2018
Aandeel jongeren tot 18 jaar met een niet-Westerse migratieachtergrond 2018
Ontwikkeling van het aantal jongeren in bijstandsgezinnen 2010-2017
Aandeel jongeren in bijstandsgezinnen 2017
Ontwikkeling van het aantal jongeren tot 18 jaar in eenoudergezinnen 2010-2018
Ontwikkeling van het aantal jongeren tot 18 jaar betrokken bij echtscheidingen 2010-2017
Ontwikkeling van het percentage jongeren op het VMBO in de derde klas 2015-2017
Ontwikkeling van het aantal geregistreerde verdachten tot 25 jaar 2014-2017
Ontwikkeling aantal achterstandsleerlingen met gewicht 0.3 2013-2017
Ontwikkeling aantal achterstandsleerlingen met gewicht 1.2 2013-2017
Aandeel langdurig psychisch medicatiegebruik bij volwassenen (bron: zoals gebruikt in meicirculaire 2018)
Aantal volwassenen met langdurig psychisch medicatiegebruik ten opzichte van totaal aantal jongeren tot 18 jaar (bron: zoals gebruikt in meicirculaire 2018)
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen huishoudens met kinderen (bron: zoals gebruikt in meicirculaire 2018)
Ontwikkeling mediaan gestandaardiseerd inkomen eenoudergezinnen 2011-2016
Ontwikkeling mediaan gestandaardiseerd inkomen paren met kinderen 2011-2016
Mediaan gestandaardiseerd inkomen eenoudergezinnen 2016
Mediaan gestandaardiseerd inkomen paren met kinderen 2016
Aandeel laaggeletterden in 2013 (bron: waarstaatjegemeente.nl)
Zorggebruik langdurige Ggz 2016 (bron: Vektis)
Voortijdige schoolverlaters in 2013 t.o.v. aantal jongeren (bron: waarstaatjegemeente.nl)

Bijlage 4. Operationalisatie ontwikkeling jeugdhulp t.b.v. verklarende factoren analyses

Operationalisatie ontwikkeling jeugdhulp

Voor de operationalisatie van het volume jeugdhulp focussen we op het **aantal (unieke) cliënten met jeugdhulp** als maat voor volume.

Trajecten hebben we buiten beschouwing gelaten, omdat bij trajecten meet registratie-issues spelen.

We hebben vervolgens onderscheid gemaakt tussen **verschillende vormen van jeugdhulp**:

1. Jeugdhulp totaal
2. Jeugdhulp zonder verblijf
3. Jeugdhulp zonder verblijf, niet uitgevoerd door het wijkteam
4. Jeugdhulp zonder verblijf, uitgevoerd door het wijkteam
5. Jeugdhulp met verblijf
6. Jeugdhulp zonder verblijf, niet uitgevoerd door het wijkteam + jeugdhulp met verblijf

Voor het inzichtelijk maken van de ontwikkelingen van het volume, hebben we voor elk van de volgende **periodes** aparte variabelen gemaakt:

1. Ontwikkeling 2015 halfjaar 1 tot en met 2018 halfjaar 1
2. Ontwikkeling 2015 heel jaar tot en met 2017
3. Ontwikkeling 2016 halfjaar 1 tot en met 2017 halfjaar 2
4. Ontwikkeling 2016 heel jaar tot en met 2017

Variant 1 en 2 correleren zeer sterk met elkaar voor alle verschillende vormen van jeugdhulp. Hetzelfde geldt voor de varianten 3 en 4.